

GEOUM

ŠTEVILKA 6

Revija študentov geografije Univerze v Mariboru
2021/2022

GEOum

Letnik 6, številka 6

Februar 2023

ISSN: 2591-2429

E-pošta: urednistvo.geoum@gmail.com

Naslov: Društvo študentov geografije Maribor, Koroška cesta 160, 2000 Maribor

Odgovorni urednik: Aljaž Žagavec

Uredniški odbor: Klemen Bedök, Urška Borko, Tamara Feher, Jernej Flis, Aleksandra Pepevnik,
Urška Povalej, Aljaž Žagavec, Urška Žižek

Oblikovanje in računalniški prelom: Aljaž Žagavec

Lektoriranje: Ana Murko, Ana Skralovnik

Avtorica logotipa: Laura Pintarič

Fotografija na naslovnici: Klemen Pucko

Financer: Študentski svet Filozofske fakultete Univerze v Mariboru in Oddelek za geografijo
Univerze v Mariboru

Revija je brezplačna

VSEBINA

NAGOVORA	1
NAGOVOR UREDNIKA.....	1
NAGOVOR TUTORJA.....	1
DOGAJANJE NA ODDELKU	2
ZGODOVINARSKO-GEOGRAFSKI PIKNIK	2
TERENSKÉ VAJE NA HRVAŠKEM.....	3
NOČ GEOGRAFIJE	5
SLOVENSKI VIKEND #4.....	5
FILMSKI VEČER.....	8
PROJEKT LIFEDU.....	8
PROJEKT RADENSKA REGIJA	12
POTOPISI.....	15
KAM NA ERASMUS? ZAKAJ PA NE V TURČIJO?.....	15
Z AVTOM PO BALKANU: <i>Petnajst dni, tri tisoč šestinštirideset kilometrov in tisoč tristo trinajst evrov stroškov</i>	21
ERASMUS+ IZMENJAVA NA ČEŠKEM	26
POTEP PO RIGI.....	29
RAZŠIRI SVOJA OBZORJA.....	37
REGENERATIVNO KMETIJSTVO	37
VPLIV PODNEBNIH SPREMENB NA DUŠEVNO ZDRAVJE	42
SPLOŠNE GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI NEMČIJE.....	46
FOTOGRAFSKI NATEČAJ	54
VIRI IN LITERATURA	55

NAGOVORA

NAGOVOR UREDNIKA

Leto je naokoli in spet smo za vas pripravili novo številko študentske revije GEOum. Letos našo revijo bogati kar trinajst prispevkov. Z odpravo večine covidnih ukrepov se je dogajanje v društvu vrnilo na stare tirnice. Organizirali smo filmski večer, tradicionalni Slovenski vikend, Noč geografije in še marsikaj. V tokratni številki nas pot zanese vzhodnejše od naše države, vse do Turčije, v države Balkana, na Češko in celo v Latvijo. Pozabili nismo niti na strokovne članke, ki prav tako zadevajo zanimive tematike. Preberete lahko o možnostih novega načina pridelovanja hrane in o vplivu podnebnih sprememb na duševno zdravje ljudi. Za obnovitev in dopolnitev vašega splošnega geografskega znanja pa je tukaj članek o geografiji Nemčije.

Želim vam prijetno branje GEOuma!

Slika 1: Aljaž Žagavec

NAGOVOR TUTORJA

Pred vami se nahaja že šesta številka revije GEOum. Prepričan sem, da vas tudi tokratna številka ne bo pustila ravnodušnih. Na oddelku se je namreč tudi v tem študijskem letu veliko dogajalo. Ponovno smo dokazali, da kljub relativni majhnosti oddelka študentje geografije zmoremo in znamo popestriti študij z izvedbo dogodkov, katere nam zavidajo marsikateri večji oddelki.

V tem letu je prišlo oz. bo prišlo tudi do manjše zamenjave generacij odgovornih in zagnanih študentov na čelu društva, revije in tudi funkcije tutorja študenta. Čas je namreč, da se starejše generacije študentov malenkost umaknemo iz prve vrste in damo priložnost mlajšim, nadobudnim študentom, hkrati pa smo jim še vedno na doseg roke za vsako potrebno pomoč oz. vprašanje. Tudi jaz se tako prav zaradi teh razlogov s koncem študijskega leta 2021/2022 po dveh letih opravljanja vloge tutorja študenta na Oddelku za geografijo poslavljam. Delo tutorja študenta sem opravljal z veseljem, zagnanostjo in zadovoljstvom. Tutorsko štafetno palico pa sedaj predajam mlajši kolegici, katera verjamem, da bo poskrbela, da bo dogajanje na oddelku tudi v prihodnje pestro in še kako zanimivo.

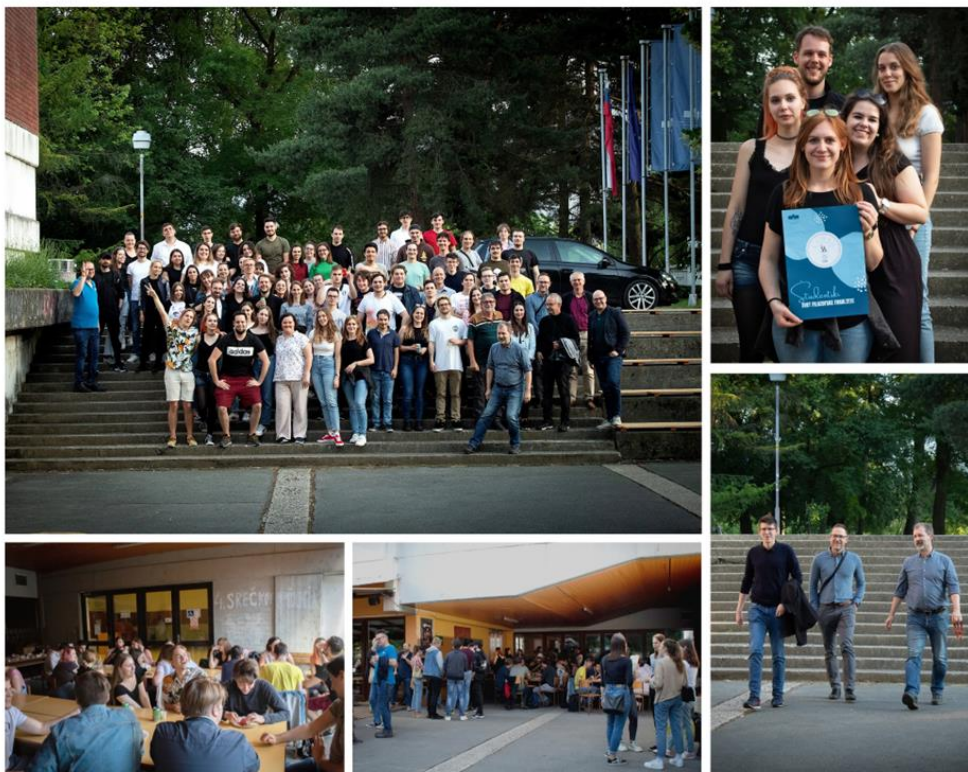
Slika 2: Nejc Lovšin

Želim vam veliko bralnih užitkov ob prebiranju nove številke revije GEOum!

DOGAJANJE NA ODDELKU

ZGODOVINARSKO-GEOGRAFSKI PIKNIK

Na prostem pred restavracijo Piano pri Filozofski fakulteti se je 31. maja 2022 ob 18.00 pričel letošnji zgodovinarsko-geografski piknik. Kot lahko razberemo iz imena, je piknik nastal ob sodelovanju oddelkov zgodovine in geografije. Piknik je nastal kot pobuda dvopredmetnih študentov geografije in zgodovine, da se organizira neformalni dogodek, na katerem se lahko družijo študenti in profesorji. Med udeleženci dogodka so, kar se tiče študentov in zaposlenih na fakulteti, prevladovali zgodovinarji. Dogodek je sofinanciral Študentski svet Filozofske fakultete UM, udeleženci pa so za karto pred dogodkom prispevali po 5 €. Maribox je za dogodek priskrbel ogromno vrečo kokic, ki kljub našemu najboljšemu trudu do konca dogodka ni bila izpraznjena. Kljub temu, da se je piknik odvijal pod streho, smo bili zadnji torek meseca maja veseli lepega vremena. Na prostoru pred restavracijo Piano je bilo postavljenih več miz in stolov iz fakultete, v hladilnih torbah in tudi izven njih pa so bile na voljo alkoholne in brezalkoholne pijače. Za pod zob so bili na voljo prigrizki. Dogodek je bil zelo uspešen in je štel več kot 70 udeležencev. Tudi vzdušje je bilo zelo prijetno. Na veselje študentov so se piknika udeležili tudi nekateri profesorji in asistenti z oddelka. Veliko prisotnih je na pikniku ostalo celo do zgodnjih jutranjih ur.

Slika 1: Zgodovinarsko-geografski piknik (Vir: Gajzer, 2022)

Klemen Bedök
Geografija in zgodovina (3. letnik, 1. stopnje)

TERENSKE VAJE NA HRVAŠKEM

Konec maja smo se študentje 3. letnika s profesorjem Danijelom Ivajnsičem in asistentko Majo Hadner odpravili na dvodnevne terenske vaje na Hrvaškem v sklopu predmetov Regionalna geografija Evrope in Turistične regije v Evropi.

Prvi dan smo se napotili do hrvaške meje z Bosno in Hercegovino, do zapuščenega vojaškega letališča Željava. Podzemne rove nam je razkazal lokalni vodič. Ker je letališče zapuščeno in ga nihče ne vzdržuje, v rovih ni elektrike, zato je znotraj popolna tema in nam je vodič z reflektorjem osvetljeval pot. Njegov najpogostejši stavek je bil: »Pazi rupa, pazi glava!«, kar v prevodu pomeni »Pazi na luknjo, pazi na glavo!«. Na koncu ogleda pa smo se z minibusom peljali še po letališki pisti.

Slika 1: Pred vhodom v podzemne rove zapuščenega vojaškega letališča Željava (Vir: Kolar, 2022)

Nato smo se odpeljali v Nacionalni park Severni Velebit, do vasice Kuterevo, kjer se nahaja zavetišče za mlade medvede. V zavetišču živijo tudi starejši medvedi, ki so tam že odkar so bili mladički in zato niso sposobni sami preživeti v naravi. Ob našem prihodu ni bilo v zavetišču nobenega mladička, kar je dober znak, saj so mladički, ki pridejo v zavetišče, brez mame ali pa so bili deležni zlorabe s strani ljudi. Vsi zaposleni v zavetišču so prostovoljci. Opazovali smo hranjenje medvedov ter postavljali razna vprašanja. Čeprav so ti medvedi že od majhnega v stiku z ljudmi, imajo kljub temu postavljeno visoko ograjo in nihče ne vstopa tja, saj so lahko v stresnih situacijah zelo nepredvidljivi. Izvedeli smo tudi, da je vsak medved za njih poseben, zato dobi svoje »ime in priimek«, kot sta na primer Mrnjo Brundo in Mladi Dol.

Slika 2: Medvedi v zavetišču Kuterevo (Vir: Kolar, 2022)

Naslednja postaja je bila nedaleč stran, v vasi Krasno, kjer stoji Kuća Velebita. Tam smo imeli strokovno vodenje, ki je bilo geografsko obarvano, saj smo raziskali relief, kamninsko sestavo, klimo, vodovje, prsti, rastlinstvo, živalstvo, prebivalstvo, turizem in zgodovinski razvoj Severnega Velebita.

Slika 3: Ogled v Kući Velebita (Vir: Kolar, 2022)

Po ogledu smo krenili do hotela v Novi Vinodolski. Tam so najbolj pogumni študentje zaplavali v morju, po večerji pa smo se družili na plaži. Ker se zaradi epidemije koronavirusa prva dva letnika študija nismo imeli možnosti veliko družiti, smo se zdaj kot letnik končno povezali.

Naslednji dan smo se po zajtrku odpravili do Hrvaške Istre. Ta dan so bili ogledi bolj družbenogeografski. Ogledali smo si Trsatski kaštel oziroma Trsatski grad v Reki, staro mestno jedro in cerkev svete Evfemije v Rovinju ter mestno obzidje v Motovunu, na katerega smo se povzpeli peš. Terenske vaje smo zaključili v poznih večernih urah, ko smo se z minibusom pripeljali pred Filozofsko fakulteto v Maribor.

Slika 4: Na Trsatskem gradu (Vir: Kolar, 2022)

Urška Borko
Geografija in angleški jezik in književnost (3. letnik, 1. stopnja)

NOČ GEOGRAFIJE

Tudi letos je potekal evropski dogodek »Noč geografije«, pri katerem sodelujejo države iz celega sveta. V okviru projekta potekajo predavanja, projekcije filmov, okrogle mize, razne razstave, delavnice, predstavitve geografskih ustanov in publikacij ter tudi izpostavljanje geografskega znanja, raziskovanja in študija. V del dogajanja se je vključilo tudi naše društvo DŠGM, kjer smo skupaj z Oddelkom za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Mariboru 6. aprila 2022 organizirali predavanje z naslovom *Trki vesoljskih teles z Zemljo in strategije zaščite pred trki*, ki ga je izvedel red. prof. dr. Igor Žiberna. Dogodek se je izvedel na fakulteti, kjer so se nam pridružili študentje geografije in tudi nekdanji študentje oddelka, ki so svoj študij že zaključili. Predavanje je pritegnilo pozornost poslušalcev, saj je bilo govora o tem, kako lahko zaščitimo naš planet ter tudi o tem, kdaj lahko pričakujemo, da bo prišlo do večjega trka vesoljskega telesa z Zemljo. Letos se je dogodek izvedel v živo, česar smo zelo veseli, saj je bil medosebni stik večji, pa tudi komunikacija je bila lažja, saj smo lahko zastavljali svoja vprašanja, ki so se nam porajala tekom predavanja. Upamo, da bomo lahko tudi naslednje leto prav tako sodelovali in pridobili novo znanje.

Slika 1: Objavljen vabilni plakat za Noč geografije (Vir: DŠGM, 2022)

Tamara Feher
Geografija in sociologija (3. letnik, 1. stopnje)

SLOVENSKI VIKEND #4

Po enoletnem premoru zaradi koronavirusa smo se člani društva EGEA Maribor konec marca udeležili tradicionalnega Slovenskega vikenda, ki smo ga organizirali skupaj z EGEA Ljubljana. Lokacija dogajanja je bila na zahodu države, in sicer v Taborniškem učnem centru v Čepovanu. Iz našega društva smo se vikenda udeležili štirje. Komaj smo čakali, da lahko v petek po predavanjih krenemo na pot. Po triurni vožnji smo prispeli v Čepovan, kjer smo se spoznali z ostalimi udeleženci vikenda – študente geografije iz Ljubljane in Kopra. Po hitrem spoznavanju ter namestitvi smo skuhali večerjo, nato pa so sledile spoznavne igre in kviz, seveda pa ni manjkalo niti petja in plesa.

Naslednji dan smo imeli po zajtrku delavnice, ki so bile namenjene spoznavanju društva in iskanju idej o popestritvi naših dogodkov. Zbirali smo tudi ideje, kako pritegniti nove člane, kakšne nove dogodke bi lahko organizirali, govora pa je bilo tudi o financah in raznih administrativnih zadevah. Pred kosilom smo se nekateri člani odpravili na krajši sprehod v okolici, kjer smo občudovali okolico. V popoldanskih urah smo se odpravili na krajšo ekskurzijo, najprej smo obiskali vzletišče na Lijaku, ki je paradiž za jadralno padalstvo in zmajarstvo.

Slika 1: Udeleženke Slovenskega vikenda na vzletišču Lijak (Vir: Tamara Feher, 2022)

Nato pa smo se odpravili še do vasi Šmihel pri Novi Gorici, kjer smo po krajšem sprehodu prišli do Skoznega naravnega okna, jame ter mosta, ta se nahaja na južnih obronkih Trnovskega gozda. Tukaj najdemo krajšo kaverno iz časa 1. svetovne vojne, na drugi strani okna, kot je kavarna, pa se nahaja naravna jama, skozi katero vodi krožna planinska pot. Z naravnega mostu nad oknom se razprostira pogled na spodnji del Vipavke doline, Trstelj in del Jadranskega morja. Dan smo zaključili z druženjem, kjer ni manjkalo raznih družabnih iger. V nedeljo smo se poslovili od ostalih udeležencev in krenili na pot proti domu.

Slika 2: Skozno naravno okno (Vir: Tamara Feher, 2022)

Letos sem se prvič udeležila Slovenskega vikenda, ki mi bo vsekakor ostal v lepem spominu, saj sem spoznala ogromno novih ljudi ter dobila tudi vpogled v študij geografije na ostalih fakultetah po državi. Na poti domov smo prišle do ugotovitve, da je vikend zelo hitro minil, in da sploh nismo tako zelo pogrešale sodobne tehnologije, kot smo bile sprva prepričane.

Slika 3: Udeleženci 4. Slovenskega vikenda (Vir: Tim Gregorčič, 2022)

Tamara Feher
Geografija in sociologija (3. letnik, 1. stopnje)

FILMSKI VEČER

8. decembra 2021 je DŠGM organiziralo filmski večer. Ogledali smo si dokumentarni film z naslovom *Breaking Boundaries: The Science of Our Planet*. Osrednjo vlogo v filmu igra naš planet, ki je zaradi pretiranega izkoriščanja na robu svojih meja. Švedski znanstvenik, Johan Rockström, ki je napisal tudi knjižno delo, ki predstavlja osnovo za ta film, je leta preučeval različne vidike človeškega vpliva na Zemljo kot celoto. S svojo ekipo je zastavil devet planetarnih meja, ki jih moramo spraviti v normalno stanje, če želimo še naprej živeti na tem planetu. Med planetarne meje spadajo: podnebne spremembe, biotska raznovrstnost, dušikov in fosforjev cikel, stratosferski ozon, kisanje morja, poraba sveže vode, sprememba rabe zemljišč, kopičenje aerosolov v atmosferi in kemično onesnaževanje. Komentatorski glas za dokumentarni film je posodil slavni britanski komentator in biolog, David Attenborough. Izbor filma je predlagal red. prof. dr. Igor Žiberna, ki se je filmskega večera tudi udeležil. Po ogledu se je razvila živa debata med sodelujočimi. Debata bi potekala še pozno v noč, če nas varnostnik ne bi prijazno spomnil, da fakulteta svoja vrata zapira ob 21. uri.

Slika 1: Objavljen vabilni plakat za filmski večer (Vir: DŠGM, 2021)

Aljaž Žagavec

Geografija in zgodovina (1. letnik, 2. stopnja)

PROJEKT LIFEDU

Študenti in profesorji s Filozofske fakultete UM smo skupaj z oddelkom za geografijo na Univerzi v Novem Sadu in oddelkom za geografijo na Univerzi v Olomoucu, ki je bila koordinator projekta, od septembra 2019 do septembra 2022 sodelovali v ERASMU+ projektu LIFEDU – Learning through Interdisciplinary Field Education. V projektu so sodelovali tudi nekateri osnovnošolski in srednješolski učitelji ter profesorji. Cilji projekta so bili:

- analizirati položaj terenskega izobraževanja v učnem načrtu osnovnošolskega, srednjega in terciarnega izobraževanja na Češkem, v Srbiji in Sloveniji,
- sooblikovati primerjalno analizo sedanjega vključevanja terenskega izobraževanja v šolske programe na Češkem, v Srbiji in Sloveniji,
- oblikovati predloge za izvajanje terenskega izobraževanja v šolskih programih,
- pripraviti zbirko interdisciplinarnih dejavnosti, primernih za terensko izobraževanje.

Seveda so poleg teh ciljev bili cilji tudi medsebojno druženje študentov iz Češke, Srbije in Slovenije, tkanje novih poznanstev in spoznavanje novih krajev.

Slika 1: Teren po Mariboru (Vir: Konečnik Kotnik, 2021)

Projekt je bil razdeljen na tri dele. Prvi del projekta je bil organiziran s strani oddelka za geografijo na Univerzi v Olomoucu, izveden pa bi moral biti v spomladanskih mesecih 2019 v Olomoucu. Zaradi izbruha COVID-19 je bil projekt nekajkrat preložen, na koncu pa so se organizatorji lansko poletje odločili za izvedbo projekta preko spletnega orodja ZOOM. Razni ukrepi, ki so bili takrat v veljavi, na žalost niso omogočali, da bi bil projekt izveden v živo, zato se je celotno tedensko dogajanje preselilo na spletno okolje. Tedensko dogajanje, ki je potekalo od ponedeljka do petka, je zajemalo predavanja s strani profesorjev, delavnice, v katere smo bili vključeni tako študenti kot učitelji geografije, sami pa smo morali izvesti tudi terensko delo. Študenti oddelka za geografijo UM smo skupaj s profesorji opravili krajši teren po Mariboru in tako testirali sestavljene naloge terenskega dela. Drugi del projekta je bil organiziran s strani oddelka za geografijo na Filozofski fakulteti UM. Ker so se ukrepi do takrat nekoliko sprostili, življenje pa se je vrnilo v normalo stanje, je bil projekt izveden točno tako, kot je bilo predvideno, in sicer v živo v Mariboru. Kot gostitelji smo študente in profesorje iz obeh univerz lepo sprejeli, jih nastanili in z njimi preživeli pester teden. V ponedeljek smo projekt začeli s spoznavno igro, sledile so uvodne predstavitve ter predavanja profesorjev, zvečer pa sprehod po mestu Maribor in ogled vinske kleti Vinag z degustacijo vin. Tudi naslednji dnevi so vključevali predavanja profesorjev, veliko terenskega dela ter predstavitve študentov. Terensko delo je večinoma potekalo po Mariboru, izvedli pa smo tudi večerni teren na Pohorju na temo svetlobnega onesnaževanja. Študenti smo večinoma delali po skupinah, ob večerih pa smo se družili in skupaj ustvarjali lepe spomine. Imeli smo tudi celodnevno ekskurzijo na učni poligon za samooskrbo Dole, kjer smo se seznanili s samooskrbo in naravnim kmetovanjem. Teden je kmalu prišel h koncu, študenti pa smo se, polni novega znanja, izkušenj in novih prijateljstev, v upanju, da se vidimo še na zadnjem, tretjem, delu projekta, poslovili.

Slika 2: Udeleženci drugega dela projekta LIFEdu v Mariboru (Vir: Konečnik Kotnik, 2021)

Slika 3: Izvajanje meritev (Vir: Žižek, 2021)

Slika 4: Ogled Maribora (Vir: Žižek, 2021)

Leto se je hitro obrnilo in prišel je mesec maj, ko se je začel tretji del projekta, tokrat v Novem Sadu. Skupaj s profesorji smo se odpravili na nekaj urno vožnjo proti Srbiji, polni pričakovanj na poučen teden. Nastanjeni smo bili v hotelu, študenti in profesorji pa so nas lepo sprejeli. Teden je bil zasnovan podobno kot v Mariboru, torej predavanja, delavnice, delo v skupinah ter terensko delo po mestu. Obiskali smo trdnjavo Petrovaradin, podzemne katakombe in planetarij. En dan je bil namenjen ekskurziji po mestu Sremski Karlovc, kjer smo si ogledali čebelarški muzej in imeli degustacijo vin.

Ena izmed terenskih vaj pa je potekala na ladjici, med plovbo po reki Donavi. Teden smo preživeli delovno, testirali smo ogromno terenskih del, prosti čas pa smo namenili raziskovanju mesta, poležavanju na novosadski plaži Štrand, fantje pa so se v Donavi tudi skopali. Seveda smo večerne ure namenili tudi raziskovanju srbskega nočnega življenja. Zadnji dan smo po skupinah predstavili naše rezultate, opisali, kako je potekalo delo po skupinah ter kaj smo se novega naučili. Teden je minil, kot bi blisknil, mi pa smo se navdušeni vrnili nazaj v Maribor.

Slika 5: Študenti geografije iz Srbije, Češke in Slovenije v Novem Sadu (Vir: Žižek, 2022)

Slika 6: Merjenje hrupa ob Donavi (Vir: Čotar, 2022)

Uradni zaključek projekta je potekal 26. 9. 2022 na Univerzi Palackého v Olomouci, kjer je potekala zaključna konferenca. Profesorji so na kratko predstavili celoten projekt in rezultate. Ti so bili analiza terenskega izobraževanja v šolskih programih in predlog za njegovo izvajanje v vsaki od vključenih držav ter zbirka izobraževalnih dejavnosti na terenu, kjer je opisan povzetek projekta, vključene pa so tudi vse terenske naloge. Zbirko si je moč ogledati na uradni spletni strani projekta LIFEdu. S sošolko Urško sva se zaključne konference tudi udeležili in kot udeleženci tega projekta predstavili najine vtise. Udeležba na projektu je bila zelo zanimiva in poučna izkušnja. Spoznali sva nove načine oblikovanja terenskega dela in njegove vključitve v kurikulum, kar nama bo kot bodočima učiteljicama prišlo še kako prav. Poleg tega sva spoznali ogromno ljudi, s

katerimi sva stkali dobre prijateljske odnose in upava, da se bomo z njimi še kdaj srečali. Trenutnim študentom pa polagava na srce, naj se z radovednostjo, željo po novih znanjih in izkušnjah udeležijo različnih projektov, v katere je vključena naša fakulteta, saj moramo življenje bogatiti z izkušnjami.

Slika 7: Ekipa iz Maribora na vrhu trdnjave Petrovaradin (Vir: Konečnik Kotnik, 2022)

Urška Žižek

Geografija in pedagogika (Absolvent, 2. stopnje)

PROJEKT RADENSKA REGIJA

Študentje 3. letnika smo pod mentorstvom ddr. Ane Vovk v knjigi Radenska regija predstavili primer tematske pokrajine. Ker je bila v preteklosti Slovenija večkrat razdeljena na območja, t.i. regije, nobena pa se ni izkazala za brezhibno, smo začeli razmišljati o drugačni vrsti regionalizacije.

Dosedanjih regionalizacij je bilo kar nekaj. Prvo natančnejšo razdelitev s Slovenci poseljenim območjem je izdelal Anton Melik in jo izdal v štirih knjigah, ki so izšle v obdobju med leti 1954-60. Svetozar Ilešič se je lotil izdelave prve funkcijske regionalizacije, objavljena je bila leta 1985. Novo razdelitev sta za Ilešičem izdelala Igor Vrišer in Vladimir Kokole. Ivan Gams je izdelal svojo regionalizacijo, ki jo je objavil leta 1983, leta 1995 pa jo je skupaj z drugimi avtorji dopolnil in jo objavil v Krajevem leksikonu Slovenije. Uporabnikom se je zdela preveč zapletena, je pa kljub temu pomembno vplivala na pripravo Nove regionalizacije Slovenije, ki je nastala po načelih enostavnosti, preglednosti, sistematičnosti in razumljivosti, oblikovalo pa jo je šest avtorjev med letoma 1993 in 1995 (Perko, 1998). V letu 2009 je začela veljati nova regionalizacija Slovenije, ki je bila hrkati tudi zadnja, razen zbornika Pokrajine v Sloveniji, v katerem zbrani članki predstavljajo strokovna izhodišča za pripravo pokrajinske zakonodaje v procesu ustanavljanja pokrajin v Sloveniji.

METODOLOGIJA

Teme nam je razdelila ddr. Vovk, svoje ideje in mnenja glede Radenske regije pa sta nam predstavila tudi predstavnika iz podjetja Radenska in občine Radenci. Obravnavano območje, t.i. Radenska regija, obsega občino Radenci in štiri občine okoli nje: občina Gornja Radgona, občina Križevci, občina Ljutomer, občina Murska Sobota.

Iz več razlogov smo se odločili, da zbornik izdamo v elektronski obliki. Prvi je dostopnost. E-knjiga je namreč brezplačna in se jo lahko prebira kadarkoli in kjerkoli. Če bralec želi besedilo ali dele le-tega natisniti, pa lahko to enostavno stori sam. Veliko vlogo pri odločitvi je imela tudi pomembnost varčevanja s papirjem, saj se za proizvodnjo papirja

vsako leto poseka na milijone dreves, poleg tega pa proizvodnja sama pušča ogljični odtis. Zaradi hitrega višanja računalniške pismenosti smo upoštevali tudi možnost kasnejše nadgradnje in interaktivnosti z besedilom – če si bralec želi v zelo hitrem času določene dele besedila označiti, lahko to naredi z nekaj kliki, prav tako pa se besedilo lahko poveča, se mu doda razne opombe ali pa v njem poišče besede ali besedne zveze.

Študentje smo zbrali in pripravili vsebine, ki se tičejo vseh komponent naravnega in družbenega življenja. Vključili smo preglede trenutnega stanja in možnih izboljšav na področju geologije, površja, podnebja, rastlin, prsti, vode (še zlasti podtalne), prometa in kmetijstva. Posebna tema je bila turizem v Radenski regiji, prebivalstvo je bilo predstavljeno za zadnje obdobje, predstavili smo tudi parcele v regiji in možnost trajnostnih dejavnosti na njih. Preverili smo možnosti gojenja zelišč, z namenom trajnostnega razvoja regije pa smo predstavili tudi ekološka bremena na obravnavanem območju. Prikazane so bile tudi prioritete usmeritve EU.

CILJ PROJEKTA

Najbolj pomemben cilj celotnega projekta je bil ugotoviti, na katerih področjih je Radenska regija močna in na katerih ni. Radenska regija ima veliko potencialov, hkrati pa se srečuje z enako problematiko kot večina Slovenije. Glavni problemi se povezujejo z vodovjem, kmetovanjem in različnimi vrstami onesnaževanja. Regija ima kar nekaj neizkoriščenih potencialov, a se občine v regiji usmerjajo k izkoriščanju le-teh.

Turizem je v občini Radenci in okolici že stoletje glavna dejavnost, vendar nudi še dodatne priložnosti. Regija privabi veliko število novih turistov, hkrati pa se pojavljajo veje turizma, ki vabijo turiste nazaj v regijo. Tu blesti predvsem kulturni turizem, ki se redno spreminja oziroma posodablja in tako ponovno privablja obiskovalce, ki so regijo že obiskali.

Eno izmed močnejših področij Radenske regije je tudi prometna povezava. Obravnavane občine so med sabo dobro povezane, dobro organiziran je tudi javni potniški promet, hkrati pa občine stremijo k razvoju prometne infrastrukture in imajo v skladu s tem že pripravljene načrte. Prebivalci se po naših ugotovitvah kljub temu premalo poslužujejo javnega prometa, neizkoriščen pa je tudi potencial pešpoti in kolesarskih stez kljub ugodnem reliefu za te dejavnosti.

Potencial v Radenski regiji predstavljajo tudi zelišča, zeliščni vrtovi in podobno. Zelišča imajo to prednost, da so uporabna tako sveža kot predelana. Gojenje raznih zelišč, izdelava produktov iz le-teh in uporaba v turizmu (aromaterapije, odprti vrtovi) predstavljajo dobro izhodišče za trženje. Radenska regija leži v klimatskem pasu, kjer se pojavljajo sušna obdobja, kar vpliva na zmožnost rasti rastlin, zato je smiselno sajenje vrst, ki dobro prenašajo pomanjkanje vode.

Eno izmed glavnih problematik predstavlja vodovje, predvsem zaradi izvira mineralne vode (Radenska) in številnih vodotokov v regiji. Problem ne tiči v količini, saj je podtalne vode v regiji količinsko dovolj, kvaliteta vode pa je zaradi povečane količine nitrata, pesticidov in ostankov zdravil ogrožena.

Podobno kot celotna Slovenija, še posebej pa vzhodna kohezijska regija, se tudi Radenska regija srečuje s problemi na področju kmetovanja, onesnaževanja, vodovja, razvoja infrastrukture, staranja prebivalstva in podobno. To ji hkrati daje tudi veliko prostora za razvoj v prihodnje in izboljšave na že močnih področjih. Prav tako se že ukvarja z omenjeno problematiko in stremi k izkoriščanju potencialov, ki jih ima.

Regija se uvršča med zelo pomembna območja za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za celotno državo. Sooča se z okoljskimi bremenami (divja odlagališča, stare gramoznice, peskokopi in glinokopi, izpusti snovi v ozračje in podobno). Regija ima možnost izkoristiti pristop regenerativnega kmetovanja zaradi svojih vodotokov, ki predstavljajo odlično priložnost za prakticiranje te vrste kmetovanja, prav tako pa bi s tem zavarovali vodne vire pred onesnaževanjem. Z avenijami med polji in agro-gozdarstvom je možno povečati biotsko raznovrstnost in shranjevanje ogljika v tleh, tla pa s temi ukrepi postanejo tudi bolj odporna proti suši in poplavam zaradi boljše sposobnosti zadrževanja vode.

Največje breme za okolje in najbolj številčna na področju obravnavanega območja so divja odlagališča. Pod pojem ekološko breme sodijo onesnažena območja, ki predstavljajo obremenitev za zdravje živih organizmov na sami lokaciji in tudi v njeni okolici. Posledično se lahko zgodi, da ta bremena kljub zmanjšanju ali celo prenehanju onesnaževanja še vedno puščajo posledice. Gramoznice, glinokopi in peskokopi ustvarjajo velike kotanje, te pa zaliva podtalnica in tako ustvarja umetna jezera, ki so zaradi viška odpadkov postala "idealna" odlagališča za odpadne materiale. Rešitev za to okoljsko problematiko je več, najpomembnejša izmed njih pa je vzpostavitev enostavnega sistema zbiranja in ločevanja vseh odpadkov, da se prepreči nastajanje novih odlagališč.

Med probleme regije lahko prištejemo tudi staranje prebivalstva, s katerim se sicer srečuje celotna Slovenija. To je značilnost, ki si jo delijo razvite države in pomeni, da je starejših prebivalcev več kot mladih. Staranje prebivalstva je problematično predvsem z vidika digitalizacije in modernizacije, saj se starejši prebivalci počasneje oziroma težje prilagajajo. Naravni prirast je negativen v skoraj vseh občinah v Radenski regiji, kar pomeni, da tam umre več ljudi, kot pa se živih rodi. S tem se posledično zmanjšuje število t.i. avtohtonega prebivalstva in čez leta bi naselja ostala prazna, če ne bi upoštevali selitev in ostalih migracij.

Teja Kolar
Geografija in zgodovina (3. letnik, 1. stopnja)

KAM NA ERASMUS? ZAKAJ PA NE V TURČIJO?

Kam na Erasmus+? To je bilo vprašanje, ki sem si ga postavljaj že vse od začetka študija. Sprva sem razmišljal o državah, kot so Češka, Poljska in Slovaška. Italija, nemško govoreče in skandinavske države mi niso bile preveč blizu. Razmišljal sem tudi o destinaciji, kjer je blizu morje, toplo vreme, bogata zgodovina in lepa narava. Ob teh besedah bi mnogi pomislili na Španijo, Portugalsko ali Grčijo. Vendar mi te države zaradi jezikovnih ovir in razmeroma neugodnih medinstitucionalnih sporazumov niso bile usojene. Nato pa sem na seznamu možnih destinacij po naključju opazil besedo Turčija! Opazil sem tudi, da ima naša fakulteta sklenjen sporazum z Univerzo Ege v Izmirju, ki je večmilijonsko obmorsko metropolitansko mesto, hkrati tudi in eno izmed najbolj liberalnih mest v Turčiji. In tedaj je padla odločitev, da grem v Turčijo!

Načrte mi je sicer malenkost prekrizala covida-19 kriza in nestabilne zdravstvene razmere tako doma kot v tujini, zato sem svoj odhod na Erasmus+ zamaknil za slabi dve leti. Vendar pa sem vmesni čas dobro izkoristil in se dobro pripravil na Erasmus, med drugim sem se začel učiti turščino, ki mi je prišla tekom izmenjave še kako prav. Veliko prijateljev, sorodnikov, predvsem pa babica, so me vsi po vrsti spraševali isto vprašanje: »Pa zakaj ravno v Turčijo? Je Turčija varna država? So turki prijazni do tujcev? Te ni nič strah, ker greš sam tja?«. Kljub tem vprašanjem in nagovarjanjem, naj raje izberem drugo destinacijo ali še bolje, ostanem doma, sem bil jaz vsak dan trdneje odločen, da grem v Turčijo. Teh vprašanj mi nista postavila le starša in sestra, ki so me pri moji odločitvi podpirali. Sami so bili namreč v Turčiji že večkrat in o državi niso imeli nobenih predsodkov.

Slika 1: Pogled na Carigrad s stare osmanske carske mošeje, imenovane Sulejmanija
(Vir: Lovšin, 2022)

Približeval se je čas mojega odhoda v Turčijo. Letalske karte sem imel že kupljene, vizo urejeno, prebivališče plačano in kovčke pripravljene. Malo me je sicer skrbelo, kako bom uredil dovoljenje za bivanje, imenovano »Residence permit«, kako bom uredil registracijo telefona, kje bom uredil zdravstveno zavarovanje itd. Kljub temu sem se sredi februarja samozavestno odpravil na letališče in prvič sam, brez prijateljev, znancev ali turističnega vodnika poletel v meni do tedaj neznani Carigrad.

V Carigradu sem ostal prvih nekaj dni, saj sem želel spoznati to tisočletno mesto. V teh dneh sem si ogledal vse večje turistične znamenitosti mesta. V tem izjemnem mestu sem

užival vsak trenutek, vse do zadnjega dne, ko sem zjutraj preko Airbnb dobil obvestilo, da je sobodajalec ukinil mojo rezervacijo sobe. Preko Airbnb sem hitro začel iskati novo nastanitev in pisal nekaj sobodajalcem na Facebooku. Ko sedaj razmišljam o tem dnevu, pridem vedno do istega vprašanja, kako mi je uspelo, da nisem zagnal panike, ampak sem se po dveh urah neuspešnega iskanja stanovanja povsem mirno odločil, da ne bom izgubil celega dneva in bom zadnji dan v Carigradu kar maksimalno izkoristil za načrtovane ogledе znamenitosti. Odpravil sem se na ogled Topkapi palače, kjer so nekoč bivali sultani, in vmes večkrat preveril svoj telefon, ali mi je morda kdo že odpisal glede prostega stanovanja. Ko sem se nahajal v haremu, pa sem prejel obvestilo Mehmeda, da ima zame prosto sobo. Hitro sva se slišala in dogovorila za ceno ter dolžino bivanja in sklenila, da naslednji dan v Izmirju pridem k njemu. Zvečer sem odšel še na vožnjo z ladjico po Bosporju ter vmes urejal določene težave glede vrnitve denarja odpovedane rezervacije nastanitve (sobodajalec mi sam ni želel vrniti denarja, vse dokler ni v spor posegel Airbnb in mi nakazal denar).

Slika 2: Trg sultana Ahmeta verjetno vsakemu obiskovalcu Carigrada vzame dih. Na eni strani trga se namreč nahaja znamenita Modra mošeja, na drugi pa več kot tisočletna Hagija Sofija, ki je bila v času Bizantinskega cesarstva cerkev, v času Osmanov mošeja, v času Turške republike muzej in od leta 2020 ponovno mošeja (Vir: Lovšin, 2022)

Naslednje jutro sem se z jutranjim letom odpravil v Izmir. Odpravil sem se do nove nastanitve, kjer sta me sprejela lastnik stanovanja in sostanovalec Hugo, ki je bil Erasmus študent iz Češke. Z novimi lastniki in novo nastanitvijo sem bil zadovoljen, zato sem se odločil ostati. Kljub veliki nesreči, da sem dan pred prihodom v Izmir ostal brez strehe nad glavo, sem bil kasneje večkrat zelo vesel, da sem pristal v tem novem stanovanju. Mama lastnika, z imenom Hediye (slovenski prevod imena je Darilo), ki je tudi živela v tem stanovanju, vendar je bila skoraj cele dneve v službi, nam je vsako jutro pripravila slasten turški zajtrk. Včasih pa nam je tudi za večerjo skuhala kakšno turško specialiteto. Postali smo nekakšna zanimiva večnarodna družina, ki pa se jezikovno ni najbolje razumela. Gospa Hediye namreč ni znala angleško, Hugo ni znal niti besede turško, jaz pa sem s svojo angleščino in slabim znanjem turščine postal nekakšen posrednik med njima.

Kmalu po prihodu v Turčijo sem pričel z zapletenim urejanjem dovoljenja za prebivanje, ki mi je omogočalo, da sem v Turčiji bival več kot tri mesece. Čeprav sem pred odhodom menil, da bo en semester v tujini dolga doba, sem hitro spoznal, da čas na Erasmusu teče hitreje oz. kar prehitro. Že prve dni izmenjave sem se včlanil v ESN EGE, kjer sem spoznal ogromno novih prijateljev, tako Turkov kot tudi ostalih Erasmus študentov. Včlanitev v ESN EGE je bila ena boljših odločitev. Kot član sem bil namreč vsak teden vsaj dvakrat ali trikrat vabljen na zanimive študentske aktivnosti (Turkish Breakfast and cousine, Karaoke night, Turkish night, Picnick, Paintball, Laser-Tag, kvizi, spoznavanje mesta itd.). V sklopu ESN Turkey sem odšel tudi na nekajdnevno potovanje v Kapadokijo, kjer smo se na enem mestu zbrali vsi Erasmus študenti v Turčiji. Bila je res nepozabna izkušnja.

Na fakulteti oz. na predavanjih v predavalnicah nisem bil veliko prisoten, saj sem bil to leto na obeh smereh (zgodovini in geografiji) edini Erasmus študent in zato predavanj niso izvajali v angleščini. Večina profesorjev se mi je opravičila in mi svetovala, naj namesto predavanj raje predelam nekatere znanstvene članke in jim konec semestra oddam seminarske naloge, ki jih bodo ocenili. Na začetku sem sicer imel, predvsem na zgodovini, kar nekaj težav, saj na oddelku že več kot deset let niso imeli nobenega tujega študenta, zato so bili malenkost izgubljeni (prvi dan so mi skoraj za dobrodošlico ob opravičevanju celo rekli: »Sorry, we are completely lost and don't know what to do with you.«), vendar pa se je na koncu vse uspešno rešilo. Naj na tem mestu poudarim, da so bili profesorji res prijazni in prilagodljivi ter so se večkrat zelo angažirali pri reševanju določenih problemov.

Profesorji so po večini sicer res slabo govorili angleško, vendar so bili v enaki večini vsi zelo prijazni, skrbni in vedno pripravljeni pomagati. V spominu so mi ostali sestanki pri profesorjih, kjer je bil včasih en sam stavek sestavljen iz angleščine, turščine, včasih celo ruščine ter neutrudnega mahanja rok. Zanimiv je bil tudi pripetljaj v pisarni za opravljanje izpita iz angleškega jezika na oddelku za anglistiko, kjer zaposleni v referatu niso znali angleško. Vendar pa se je z dobro voljo, ki je Turkom resnično ne primanjkuje, vse uspešno uredilo.

Slika 3: Vhod v enega največjih kampusov v Turčiji – kampus Ege Univerze v Izmirju
(Vir: Lovšin, 2022)

Pozitivno me je presenetil študentski kampus. Kampus Ege Univerze je eden največjih v Turčiji. Kampus je ograjeno območje, kamor lahko vstopiš le z brezstično študentsko izkaznico. To je resnično ogromno območje z mnogimi cestami, slaščičarnami, trgovinami, banko, pošto, knjižnico, metro postajo, športnimi objekti, restavracijami in celo javnim prometom, ki je urejen znotraj kampusa. Tukaj se odvijajo koncerti, druženja, ogledi predstav in mnogo drugega.

Ker sem večino obveznosti opravil samostojno in vsakodnevno nisem hodil na fakulteto, sem imel razmeroma veliko prostega časa, zato sem lahko mesto Izmir dodobra spoznal že v prvem mesecu. V drugem mesecu sem skupaj z ostalimi Erasmus in turškimi študenti spoznaval bližnja okoliška mesta (Pamukkale, Çeşme, Selçuk, Kuşadası, Ayvalık, otok Cunda itd.). V preostalih mesecih pa sem se večkrat podal na pot v bolj oddaljene kraje, kot so Çanakkale, polotok Galipoli, grški otok Chios, Konyo, Ankaro in Mardin. Mednarodna pisarna je za Erasmus študente poleg sprejemnega dogodka organizirala tudi odličen brezplačen celodnevni izlet s prehrano, prevozom in vstopninami v antični Efes, Marijo svetišče v bližini Efesa in čudovito vasico Şirince, ki je poznana predvsem po sadnem vinu.

Slika 4: Skok do Bombažnega gradu, kakor se glasi prevod svetovno znane naravne znamenitosti – Pamukkal (Vir: Lovšin, 2022)

Potovanja po Turčiji so, ko enkrat ugotoviš sistem avtobusov, letal in ostalega javnega prevoza, izjemno ugodna in enostavna. Letalske karte stanejo približno od 30 do 40 evrov. Avtobusne karte pa v zelo udobnih avtobusih, kjer ima vsak sedež dovolj prostora za noge, svoj tablični računalnik (z velikim prosto dostopnim izborom igrice, filmov, serij, glasbe) in brezplačno postrežbo (prigrizki, voda, sok, čaj, kava itd.), še mnogo cenejše. Avtobusi zaradi večjega udobja tudi nimajo toliko sedežev kot naši, saj so v eni vrsti le trije širši in udobnejši sedeži.

Če veliko Erasmus študentov po vrnitvi v domovino pove, da so se družili predvsem z ostalimi Erasmus študenti in ne dosti z domačini, se to v mojem primeru ni zgodilo. Turki so namreč znani po gostoljubnosti, prijaznosti in odprtosti ter hkrati tudi radovednosti.

Tako ni nič čudnega, če te na podzemni postaji nagovori neznanec in te povpraša, od kod si, kaj delaš v Turčiji, kako ti je všeč država, kaj študiraš in mnogo drugega. In morda smo na vseh druženjih in mnogih potovanjih prav zaradi tega skupaj potovali tako Eramsus kot tudi domači turški študenti. Moj krog prijateljev je bil tako uravnoteženo sestavljen iz Erasmus in turških študentov. Turški prijatelji so bili tudi zelo ustrezljivi in so mi bili vedno pripravljeni priskočiti na pomoč. Že v prvih tednih izmenjave sem zaradi pretiranega zahvaljevanja za pomoč dobil manjši nasvet, naj se ne zahvaljujem toliko, saj so mi dolžni pomagati, ker sem gost v njihovi državi. To se me je resnično dotaknilo. Zato je morda na mestu vprašanje, ali bi bili tudi Slovenci pripravljeni pomagati neznancu na ulici, pa tudi če to pomeni, da bi si vzeli več kot pol ure ali celo uro svojega časa?

Slika 5: Vikend skok v Čanakkale in na polotok Galipoli, kjer so v času 1. svetovne vojne potekali veliki boji (Vir: Lovšin, 2022)

Turčija je poznana tudi po odlični hrani. Pravzaprav sem ugotovil, da so Turki morda kar malo obsedeni s hrano in seveda čajem. Že samo jutro v Turčiji se prične z okusnim in (pre)obilnim zajtrkom. Na mizi te vedno pričaka svež in hrustljiv kruh, vsaj ena ocvrta stvar, vsaj ena stvar z jajcem, več sirov, ogromno vrst oliv, sveža zelenjava, nekaj mesnega in nekaj sladkega (med, več vrst marmelad, čokoladni namazi itd.). Tudi kosilo in večerja nista nič manj slastna in obilna. Poleg tega pa lahko okusno kosilo ali večerjo v restavraciji dobiš po zelo ugodni ceni, med tremi in petimi evri. Vedno in povsod pa lahko dobiš razno hitro hrano. Vse povsod so namreč prodajalci različne hitre prehrane z okusnim pilavom (riž), ribjim sendvičem, kostanjem, turškimi prestami, burekom, sadjem in mnogo drugim.

V Turčiji tudi ne gre brez prej omenjenega čaja. Čaj piješ na ulici, v uradu, pri frizerju, v trgovini, pri zajtrku, po kosilu ... Čaj je na voljo vedno in povsod. Ljudje ti velikokrat s tem, ko ti ponudijo čaj, izkažejo gostoljubnost in prijaznost. Pogosto se zato zgodi, da ti domačini po le kakšni minuti ogleda njihovih trgovin že ponudijo čaj. Čaju pa seveda kmalu sledi tudi sproščen pogovor oz. kramljanje.

Prav je, da na koncu nekaj besed namenim tudi najpogostejšemu vprašanju, ki sem ga prejel pred izmenjavo. To je seveda vprašanje varnosti. Povsem iskreno in brez zadržkov lahko povem, da se tekom bivanja v Turčiji nikoli nisem čutil ogroženega ali v nevarnosti.

Nikoli nisem pogledoval za svojim hrbtom. Turčijo sem doživel kot izjemno varno državo, ljudi pa kot izjemno tople, gostoljubne in prijazne. Seveda se ti lahko pripeti kakšen incident, ko bivaš v večmilijonskem mestu oz. v tujini. Tako kot povsod po svetu tudi v Turčiji obstajajo žeparji in nepridipravi, vendar iz moje izkušnje nič bolj kot v Sloveniji. Morda sem imel tudi malo sreče, vendar iskreno menim, da je Turčija izjemno varna država, ki jo vsem tople priporočam.

Slika 6: Mistični Mardin, ki se nahaja le nekaj kilometrov stran od sirske meje, navdušuje s svojo arhitekturo, naravo in odlično hrano (Vir: Lovšin, 2022)

Turčija je tako v mojem spominu ostala kot zelo varna, gostoljubna in prijazna država. Pa tudi država, kjer imaš veliko ugodnih možnosti potovanj (mimogrede, noro dobro je, da imaš tako kot turški študenti tudi ti skoraj vse vstopnine po muzejih po državi brezplačne). To je tudi država, ki te na vsakem koraku z raznimi zgodovinskimi ostanki opominja na bogato zgodovino, ima izjemne naravne znamenitosti ter skoraj neskončne peščene obale. To je država, kjer vidiš velik razkorak med modernim in zahodno usmerjenim zahodom ter bolj tradicionalnim in konservativnejšim vzhodom. Tukaj spoznaš, da se znajo ljudje po končani službi in kljub težkemu življenju zvečer usesti na travnik oz. park, popiti čaj ali dva, morda pokaditi nargile (šišo), poklepetati s sosedi in prijatelji ob grizljanju sončničnih semen ter se predvsem sprostiti in neobremenjeno uživati prosti čas. Naučiš se tudi, da moraš včasih pustiti času čas in dan ne le preživeti, ampak ga tudi doživeti.

Si želiš tudi ti doživeti vse to, kar sem v prejšnjem odstavku zapisal? Spoznati ogromno novih ljudi in prijateljev z vseh koncev Evrope in tudi sveta? Se dokončno osamosvojiti in sam sebi dokazati, da znaš in zmoreš? Potem upoštevaj nasvete bivših Eramsus študentov in se tudi ti prijavi na Eramsus+ izmenjavo ter uživaj v svoji najboljši študentski odločitvi! Seveda pa ti za res enkratno in neverjetno izkušnjo tople priporočam, da izbereš izmenjavo v Turčiji. Zagotavljam ti, da ti ne bo žal!

Nejc Lovšin
Geografija in zgodovina (Absolvent, 1. stopnje)

Z AVTOM PO BALKANU: *Petnajst dni, tri tisoč šestinštirideset kilometrov in tisoč tristo trinajst evrov stroškov*

Slika 1: Zemljevid poti (Vir: Murko po Tripline.net, 2022)

Prišla je ideja, da bi se s Simonom z avtom odpravila po Balkanu. Baje je poceni, imava avto, nekaj prihrankov in dovolj časa. Samo to je bilo potrebno, da sva se že čez en teden odpravila na pot. Uredila sva potrebne dokumente za naju in avto, nakupila nekaj nepokvarljive hrane in se ukvarjala predvsem z ureditvijo notranjosti avta, ki je bil najin dom naslednjih nekaj tednov. Zložljiv leseni podest z napihljivo blazino je bil odlična in dokaj udobna pogruntavščina. Seveda ni šlo brez strešnega kovčka in snemljive zatemnitve za okna. Pomemben del opreme pa je predstavljala tudi oprema za kempiranje: plinska bomba, prenosni gorilnik, 20-litrski kanister za vodo, mizica, nekaj posode in pribor. Najina najljubša kosa opreme pa sta bila viseča mreža za dve osebi in mreža proti komarjem na oknih avta.

Ker se rada prepustiva toku, nisva delala podrobnega načrta. Prebrala sva nekaj blogov in si izpisala vsečna mesta, ki so jih predlagali drugi. Omejila sva se samo s količino denarja, ki ga lahko porabiva. Na pot sva se odpravila v petek, 29. julija, zgodaj popoldne iz Maribora. Pot naju je vodila skozi mejni prehod Gruškovje, kjer sva vstopila na Hrvaško.

HRVAŠKA

Po skoraj prazni cesti od Zadra sva prispela v Split, ki je bil najina prva postaja. Ogledala sva si stari del mesta in se ob sončnem zahodu sprehodila po promenadi. Potem sva se peljala naprej in našla zadnji prostor v mini kampu. Najprej je bila na vrsti večerja, potem pa polnočno kopanje in spanje v avtu. Zjutraj sva si skuhala kosilo za na pot (makaroni s tuno in koruzo) ter se odpravila proti Dubrovniku. Vozila sva se po dih jemajoči Jadranski magistrali in prečkala tudi teden dni prej odprt Pelješki most. Ustavila sva se v srednjeveškem mestu Ston, kjer so zaradi obrambe zgradili obzidje po celem hribu. Imela sva »free tour« (zastonj voden ogled) po Dubrovniku, ki je mesto z zelo pestro zgodovino in zanimivimi zgodbami domačinov. Ker je mesto nasploh zelo drago, sva spet prenočila v kampu malo naprej od mesta. Naslednje jutro je bila pred nama vožnja proti Črni gori. Gneče pred mejo nisva bila niti najmanj vesela, premikali smo se za 100 metrov na 20 minut. Na koncu nam niso pregledali niti dokumentov.

Slika 2: Preurejena notranjost avta (Vir: Murko, 2022) Slika 3: Dubrovnik (Vir: Murko, 2022)

ČRNA GORA

Ker sva se po naporni vožnji želela čim prej razgibati, sva se ustavila že v kraju Herceg Novi, kjer sva se najprej skopala na mestni plaži, potem pa si privoščila smešno poceni čevapčiče, ki so bili reeees slastni. Kasneje sva zaradi dolge vožnje malce spremenila plane in se s trajektom odpravila čez Kotorsko ožino, kjer sva si v kampu (pri nekom na dvorišču) pod sladkimi figami poiskala prenočišče. Naslednji dan sva si s čolnom ogledala Kotor in celi Kotorski zaliv. Najprej smo se peljali do Perasta, kamor prejšnji dan zaradi predolge kolone pred mejo nisva uspela priti. Potem smo se peljali do otoka, na katerem so domačini v zahvalo zgradili cerkev – morje je zelo plitko, zato je veliko ljudi nasedlo, vendar nihče ni umrl. Vedno, ko so odšli tja molit, so odvrgli skalo in to počnejo še danes, zato se otok veča. Potem smo se zapeljali v nekdanjo bazo podmornic – пристanišče iz časa druge svetovne vojne – in še mimo otoka, kjer so bili zaporniki med vojno (nasprotniki fašizma). Na koncu pa smo se skopali še v modri laguni, kjer je zaradi svetlobe res »noro« modra voda. Ta dan sva si ogledala še stari del Budve in ob sončnem zahodu mesto Sv. Štefan. Naslednji dan sva si nepričakovano vzela dan za počitek, kopanje in branje knjig, saj nama je bilo v kampu zelo všeč. Kampi so bili sicer nabito polni, zato sva zaradi slabega prostora prejela popust (plačala sva npr. samo takso in ceno za osebo, šotor in avto pa sta bila zastonj). Pred nama je bila pot v Albanijo.

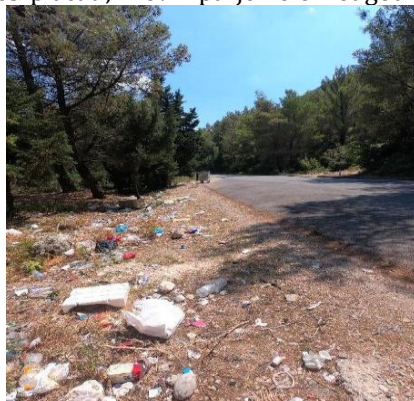
ALBANIJA

Pred mejo je bilo potrebno dotočiti še gorivo, ki je bilo v Črni gori cenejše. Čez mejo sva prišla brez čakanja v koloni in tudi tokrat brez pregleda dokumentov. Najina prva postojanka je bilo mesto Shkodër, ki je peto največje mesto v Albaniji. Pokrajina okoli Skadarskega jezera je hribovita in v tistem času je bilo precej sušno, v daljavi sva videla dim in pol pogorelega hriba. V predmestju, kjer je bila gneča, kot se to običajno zgodi v večjih mestih, sva naletela na neljubo srečanje z romskimi otroki in ženskami, ki prosijo za hrano in denar tako, da trkajo po oknih avta. Prebila sva se do središča mesta, ki je bilo na nekaterih predelih zelo revno (majhne trgovinice, kjer so prodajali vse, tržnice, kjer so

bila jajca in meso na žgočem soncu, potepuški psi), turistični del pa je bil presenetljivo lepo urejen in čist. Tukaj sva kupila tudi albansko SIM-kartico za telefon in menjala evre v albanske leke, saj po večini s kartico ne moreš plačati, z evri pa je zelo neugodno.

Slika 3: Trgovina za vse (Vir: Murko, 2022)

Slika 4: Smeti ob cesti (Vir: Murko, 2022)

Prenočišče, ki sva ga rezervirala, sva zapustila po treh minutah, saj je bilo katastrofalno umazano. Žal pa tudi drugo ni bilo veliko boljše. Sledila je prva pokušina albanskega ovčjega sira, ki nama je bil všeč. V majhnem umivalniku sva si oprala tudi oblačila. Naslednje jutro naju je pot vodila v pomembno pristaniško mesto ob Jadranskem morju, Durrës. Vožnja do tja je bila vse drugo kot običajna in zdi se nemogoče, dokler tega ne doživiš v živo – ljudje se s kolesi in motorji vozijo po odstavnem pasu avtoceste, v napačno smer, hodijo peš, avti prehitevajo po desni ... Vozijo sicer zelo počasi (tudi omejitve so povsod nižje kot pri nas) in avtocesta se kar naenkrat konča s krožiščem. Semaforiziranih križišč v centrih mesta po večini ne poznajo, obstajajo samo krožišča brez označenih voznih pasov, ki so velikokrat tudi parkirišča. Ob cestah po Albaniji so pogosto postavljene bencinske črpalke (polovica teh je zapuščenih) – naštela sva več kot 30 različnih – pa tudi gromozanski hoteli z restavracijami so pogosti in prav tako v večini nedokončani ali zapuščeni. Vsaka druga hiša pa je, seveda, avtomehanična delavnica, avtopralnica ali prodajalna starih avtov. Ceste, po katerih sva se vozila, so bile sicer v odličnem stanju in skoraj vse nove. Ogledala sva si mesto Durrës, v katerem se poleg mošej nahaja tudi ohranjen rimski amfiteater. Privoščila sva si sirov burek in lubenico srednje velikosti, za katero sva odštela 110 LEK, kar je 0,95 €. Na stojnicah sva vsak drugi dan kupila tudi ogromno lokalne zelenjave in sadja. Domačini so bili zmeraj izjemno prijazni, vendar angleško niso znali prav nobene besede, zato smo si vse številke napisali in se drug drugemu smejali ob kretnjah z rokami.

V naslednjih dneh sva preizkusila vse prednosti novoodkrite aplikacije *park4night*, ki nama je razkrila že preizkušene skrite kotičke (s strani drugih uporabnikov, ki so označili lokacijo), kjer sva prespala v avtu ali šotoru – na vrhu klifa s čudovitim razgledom na sončni zahod in samotno plažo, pod oljkami tik ob morju, pa tudi na slabših lokacijah, kot so odmaknjena parkirišča. Zjutraj so naju zbudili vroči sončni žarki ali pa ovce, ki jih je prignal pastir. Divje kampiranje je v Albaniji dovoljeno in dodobra sva ga izkoristila. Naslednji dnevi so bili morsko obarvani. Ustavljala sva se v turističnih krajih (Vlorë, Himarë, Qeparo, Sarandë) in se sončila na čudovitih peščenih plažah. Koristila sva tuše na mestnih plažah in nekajkrat prespala v avtu kar na parkirišču. Na svoji poti sva prečkala tudi gorski prelaz Llogara na 1000 metrih nadmorske višine. Razgled je bil res čudovit, kvarile so ga le smeti ob cesti (sicer pogost pojav za celotno Albanijo). Na drugi strani se je že čutil grški pridih – grški napisi, drugačne hiše in postavitve naselij. Obiskala

sva grad oz. trdnjavo Porto Palermo, ki je na zelo strateški točki in ga je dal postaviti Ali Pasha, ki je imel v lasti veliko podobnih objektov po celotni Albaniji.

Slika 5: Prenočišče z najlepšim razgledom (Vir: Murko, 2022) Slika 6: Sanjska plaža (Vir: Murko, 2022)

Ker sva bila že tako blizu grške meje, sva se odpravila še malo dlje, kot sva sprva načrtovala.

GRČIJA

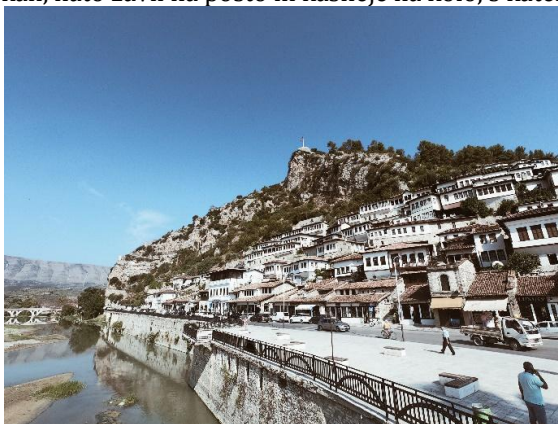
Zopet gneča, vendar tokrat za spremembo zelo natančen pregled dokumentov – najin in za avto. Namestila sva se v kampu v Igoumentisi, šla v mesto kupit karte za Krf in se odpeljala naprej do luštkanega mesteca Parga. Naslednji dan sva se s trajektom in peš odpravila na Krf, kjer sva si ogledala stari del mesta: staro in novo trdnjavo, nekaj pravoslavnih cerkvic, stolno cerkev sv. Spyridona, obiskala sva muzej azijskih umetnosti in kulture, nato pa za kosilo naročila gyros z grško solato. Dan sva zaključila v prijetno hladnem morju ob pogovoru s sosedom Grkom v kampu, ki sva ga navdušila za smučanje v Sloveniji. Na poti nazaj proti Albaniji sva se pozanimala, kaj pomenijo majhne kapelice, ki so na gosto postavljene ob vseh vrstah cest – postavljene so v zahvalo za preživele in v spomin na umrle v prometnih nesrečah.

ALBANIJA

Pot nazaj naju je vodila skozi celinsko Albanijo. Ustavila sva se v starem mestu Gjirokaštër, ki je na seznamu Unescove svetovne dediščine vpisano kot »red ek primerek dobro ohranjenega osmanskega mesta«. Sprehodila sva se skozi bazar in obiskala drugi največji grad na Balkanu (v dolžino meri 1 km). Bila sva tudi na vodenem ogledu kar velikega bunkerja pod mestom (v hribu). Nikoli ga sicer niso uporabili, je bil pa zgrajen med hladno vojno in so ga gradili 10 let. Bila sva tudi v mošeji, seveda bosa in vsak pri svojem vhodu. Na poti do turistične kmetije, kjer sva imela rezervirano večerjo, sva videla marsikaj: pastirje, ki so na travnikih in njivah ob cesti pasli koze, ovce, osle in konje, ženske pa kokoši in purane. Videla sva veliko njiv s koruzo in lubenicami ter res ogromno rastlinjakov. Za večerjo sva na turistični kmetiji jedla tradicionalno albansko hrano: veliko različnih sirčkov/sirnih namazov oz. masla (kozje in ovčje) in pečeno kozo, ki je bila precej žilava, vendar okusna. Poskusila sva tri vrste njihovega vina in bila sklepčna, da imamo v Sloveniji boljše. Za sladico sva dobila domače sadje: fige, lubenico,

melono in grozdje. Prespala sva v avtu na njihovem dvorišču in spala najboljše doslej, saj je bila kmetija na višji nadmorski višini in je bilo prijetno hladno.

Zjutraj sva si pogledala mesto Berat. Stari del stoji na dveh bregovih reke Osum – en je katoliški in drug muslimanski, zmeraj pa so ljudje živeli v sožitju. Mesto ima tudi vzdevek »mesto tisočerih oken« in je muzejsko mesto. V mestnem parku so se zbirali moški srednjih in starejših let, ki so med seboj klepetali, igrali šah ali druge igre, ki jih nisva poznala. Meni osebno pa bo v spominu za zmeraj ostal gospod, ki se je po ulici sprehajal z živo kokoško v rokah, nato zavil na pošto in kasneje na kolo, s katerim se je odpeljal.

Slika 7: Mesto tisočerih oken (Vir: Murko, 2022)

Na poti proti glavnemu mestu, Tirani, sva srečala veliko vozov, ki so jih vlekle različne živali (osli, konji, koze). V Tirani sva sprva nameravala oditi na voden ogled mesta, vendar vodiča ni bilo, zato sva se raziskovanja lotila sama. Sprehodila sva se čez glavni trg in mimo drugih pomembnejših znamenitosti, ki pa so bile v večini v fazi obnavljanja in ograjene z visoko ograjo. Da nisva odšla tako razočarana, sva zadnje ure v Albaniji preživela v izjemno dobrem muzeju Bunk'Art 1, kjer so bile predstavljene zgodovinske razmere od ustanovitve Albanije do dogodkov, ki so se dogajali med in po vojni. Grozljivo.

Naslednjo noč so se najini načrti spremenili. Pripeljala sva se v Podgorico, ki je bila najina naslednja destinacija, vendar se kmalu odločila, da se zaradi močne slabosti čim prej odpraviva proti domu. Najverjetneje je šlo za zastrupitev s hrano. Namesto v Mostar in Medžugorje sva se tako odpravila na 13-urno vožnjo proti Mariboru. Kljub vsemu sva se domov vrnila zelo zadovoljna in polna novih doživetij, ki nama bodo za vedno ostala v spominu.

Ana Murko

Geografija in Slovenski jezik in književnost (1. letnik, 2.stopnja)

ERASMUS+ IZMENJAVA NA ČEŠKEM

Želja po izmenjavi in samostojnem življenju v tuji državi je bila dolgo časa del mojih misli. Ampak, zakaj bi šel kdo na izmenjavo na Češko, ali v katero drugo državo srednje Evrope, če pa tam ni ničesar zanimivega? Jaz bi šla v Španijo, Grčijo ali pa na Portugalsko. Sonce, morje, krasne možnosti za raziskovanje skritih kotičkov, surfanje, sončni zahodi ob morju, toplo vreme ... To so bile moje misli na začetku študija. Kasneje me je, kdo bi si mislil, vse bolj začela mikati Češka. Zakaj, ne vem. V času magistrskega absolventa sem se tako končno odločila izkoristiti eno zadnjih priložnosti za uresničitev te moje velike želje.

ODLOČITEV

Hočem na Češko. To je vse, kar vem. Ker sem v zadnjem letniku opravila vse izpite, se mi Erasmus+ študij in dodatni izpiti niso zdeli praktična ideja. Če bom že odšla na izmenjavo, želim, da je ta vsaj koristna. Zato sem se odločila za Erasmus+ prakso. Okoli novega leta sem se lotila iskanja krajev in ponudnikov praks, ki bi ustrezala mojemu področju izobrazbe, vendar z iskanjem nisem bila preveč uspešna. Ko sem že skoraj obupala, sem za pomoč prosila še svojo mentorico pri magistrski nalogi. V zelo kratkem času dobim odgovor: »Kam bi rada šla?«. V trenutku sem imela urejen kraj na Češkem in mentorja, s katerim sva se začela dogovarjati o poteku mojega dela. Zame je bil to precej dolgotrajen proces. Čakanje na odgovore, moje razmišljanje, kaj bi tam sploh delala ... Ampak smo uspeli. Moje delo bo zbiranje podatkov za magistrsko nalogo. Pred zadnjimi podpisi in "zamujenim zadnjim rokom" sem še zadnjič skoraj obupala, vendar mi je na koncu ob spodbudi dveh bližnjih uspelo.

Kot da bi usoda hotela, sem se pred prijavo na izmenjavo priključila k sodelovanju v projektu LIFEdu (Learning through Interdisciplinary Field Education), kjer je naš

oddelek za geografijo sodeloval še z oddelkoma za geografijo iz univerz Olomouc na Češkem in Novi Sad v Srbiji. Drugi del projekta se je odvijal ravno en teden pred mojim odhodom na Češko, zato sem bila še toliko bolj vesela, da smo z nekaterimi češkimi študenti stkali dobre vezi, ki so bile v času izmenjave dober razlog za obisk Olomouca.

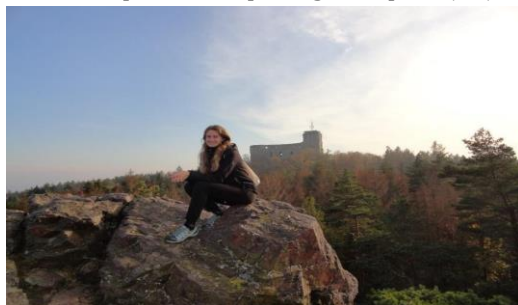
Slika 1: Katedrala sv. Bartolomeja v Plznu (Vir: Povalej, 2021)

PLZEŇ

Izmenjavo sem, z manjšim zamikom, začela drugi teden oktobra. Pot do Plzna, ki je bil moje Erasmus mesto, je potekala brez težav. Sem pa v vsej svoji vnemi in pomanjkanju časa pozabila preveriti natančno lokacijo svojega študentskega doma. Tako sem na oblačen in ne preveč tople dan – dež je na srečo že prenehal padati – v iskanju študentskega doma dobro uro hodila okrog stavb, nevede, da je bil ta ves čas oddaljen le nekaj metrov. Telefon in mimoidoči mi niso mogli in znali pomagati. Vendar sem s pomočjo Erasmus koordinatorke uspela rešiti tudi to težavico.

Naslednja dva meseca in pol sem prakso opravljala na Zapadočeski univerzi v Plznu na fakulteti za ekonomijo, kjer se nahaja njihov geografski oddelek. Oddelek je manjši in primerljiv z našim, zato sem se hitro ujela in počutila domače. Mentor mi je na oddelku dodelil kabinet, v katerem sem bila večino časa sama. Moja glavna, in bolj kot ne edina zadolžitev, je bila zbiranje podatkov za magistrsko nalogo. V okviru tega sem iskala literaturo, pomagali so mi tudi profesorji, ki so mi priskrbeli nekaj uporabnih člankov, pomagali pri iskanju kontaktov za moj anketni vprašalnik, pomagali s prevajanjem elektronske pošte ipd.

Lahko rečem, da sem bila zaradi narave dela zelo svobodna. Kljub temu da sem imela kabinet, to ni bila obveza, da moram tam sedeti in vsak dan delati po osem ur. Po želji sem lahko raziskovala v sobi, knjižnici ali kje drugje. Prav tako mi ni bilo treba javljati odsotnosti, kar pomeni, da sem izmenjavo lahko izkoristila v polni meri.

Slika 2: Grad Radyně (Vir: Povalej, 2021)

NETIPIČNO ERASMUS ŽIVLJENJE

Zase sem pravila, da nisem ravno tipična Erasmus študentka. Živel sem v študentskem domu, kjer so živeli večinoma češki študenti. Ker sem bila na praksi, nisem imela veliko stikov s tujimi študenti, niti na predavanjih ali tečaju češkega jezika, saj mi ta ni pripadal. Zaradi tega sem se bolj kot s tujimi povezala s češkimi študenti, ki so mi vedno pomagali in prikazali klasično življenje študenta na Češkem. Bivanje v Plznu mi je bilo res všeč. Plzen je četrto največje mesto na Češkem, s približno 170 000 prebivalci. Mesto je nastalo na sotočju več rek, ki se izlivajo v reko Berounko. Plzen je najbolj znan po svetlem lager pivu Pilsner, ki ga varijo v tamkajšnji pivovarni, katero sem imela priložnost tudi obiskati. Mesto je znano tudi po industrijskem koncernu Škoda, kjer med drugim izdelujejo tudi avtomobile. Na Trgu republike se nahaja katedrala sv. Bartolomeja iz 13. stoletja, z najvišjim zvonikom na Češkem, na katerega sem se povzpela kar dvakrat. Poleg tega se v mestu nahaja tudi tretja največja sinagoga na svetu in mnogi predori, izkopani pod mestom, ki so danes odprti za turiste. Poleg večjih znamenitosti se v mestu in njegovi okolici nahaja še veliko drugih kotičkov za raziskovanje. Mesto je z mojega vidika bogato s pohodniškimi in kolesarskimi potmi, ki povezujejo sosednje kraje in parke. Moj cilj je bil obiskati vse okoliške hribčke in razgledne stolpe, vendar so bili zaradi zimskega časa, žal, vsi zaprti. Navdušena sem bila tudi nad bližnjim zaježitvenim jezerom, ki ga je decembra krasila svetleča smreka, ter največjim in najbolj varovanim zaporom na Češkem – zapor Bory. Zapor se je nahajal v neposredni bližini mojega študentskega doma in ima iz zraka čudovito obliko osemkrake zvezde. Vtis je seveda napravilo tudi češko oblačno vreme, ki se je vleko od novembra naprej, zato sem vsak lep sončen dan izkoristila za pohajkovanje in občudovanje sončnih zahodov ter vse druge drobne stvari.

Slika 3: Ogled pivovarne Pilsner Urquell (Vir: Povalej, 2021)

SPONTANI IZLETI

Kot se za Erasmus študente baje spodobi, sem se tudi jaz odpravila na izlet izven države in izpolnila še željo po samostojnem spontanem krajšem potovanju. Obiskala sem Frankfurt, v katerega sem prispela zgodaj zjutraj, ko je bilo mesto še čisto prazno in temno. Pot sem nadaljevala v Köln, kjer me je gostil prijatelj in mi razkazal mesto in življenje v njem, tako podnevi kot ponoči. Še vedno sem navdušena nad vsemi

Slika 4: Peščena obala v Zandvoort aan Zee (Vir: Povalej, 2021)

podzemnimi prepletenimi povezavami vlakov in tramvajev, ki jih brez njegovega spremstva nikoli ne bi izkusila. Pot sem nato nadaljevala v Amsterdam, ker je bil le pet ur vožnje oddaljen od Kölna, in si res ne bi oprostila, da ne bi izkoristila te priložnosti, ko pa sem bila tako blizu. Prvi dan sem si ogledala center, naslednji dan pred odhodom pa izlet zaključila na obali Severnega morja v Zandvoort aan Zee.

Seveda sem obiskala tudi nekaj (tri) čeških krajev. Olomouc, predvsem zaradi obiska prijateljev iz projekta, na katerem sem sodelovala pred odhodom na Češko. Tam sem preživela čudovite tri dni, spoznala mesto in se lahko "pripravila" na zaključni del projekta LIFedu, ki se je avgusta 2022 odvijal na njihovi univerzi.

Z mojim edinim gostom, ki svojega obiska ni preklical, sva pred odhodom domov čisto naključno obiskala Mariánské Lázně, kjer sva sledila oznaki za lunapark, na koncu pa naletela le na tobogan in gugalnico. Za kraj sva ves čas zmotno mislila, da je smučarsko središče, vendar kasneje ugotovila, da je v resnici znano zdraviliško mesto.

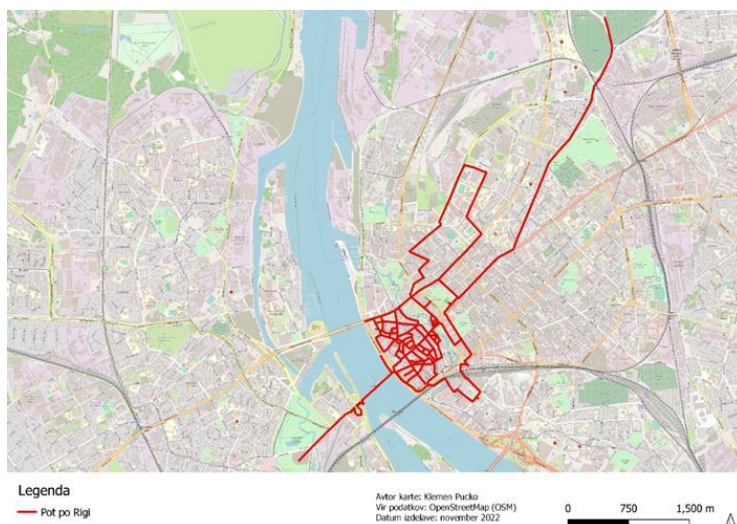

Slika 5: Obisk zimske Šumave in druženje na zabavi s študentskim pivom (Vir: Povalej, 2021)

Izmenjavo bi ponovila še enkrat, le da bi se je tokrat udeležila za dlje časa, vsaj za en cel semester. Se bom pa v prihodnosti zaradi povezanosti s Češko vsekakor vračala. Je v kratkih dveh mesecih in pol le pustila svoj pečat. Veselim se tudi ponovnega snidenja s prijatelji, ki jim bom morda v prihodnosti tudi jaz lahko razkazala delček Slovenije.

Urška Povalej
Geografija in pedagogika (Absolvent 2. stopnje)

POTEP PO RIGI

Slika 1: Zemljevid poti po Rigi (Vir: Google Maps, 2022)

Prve misli za obisk ene od baltskih držav so se mi pričele porajati ob branju o pisani preteklosti tega prostora. Lansko leto sem se odločil, da je ta obisk potrebno izvesti. Riga, prestolnica Latvije, je bila s svojimi ugodnimi letalskimi povezavami kot nalašč za to. Beseda *Latvija* je prišla v širšo uporabo v drugi polovici 19. stoletja, ozemlje, ki ga označuje, pa ima večstoletno bogato zgodovino. Nanj so skozi stoletja vplivali nemški trgovci in duhovniki, ki so širili krščanstvo, Tevtonski viteški red, Švedska, Poljsko-

Litovska Velika Kneževina, Prusija in rusko carstvo. V novejši zgodovini je prelomno leto 1918, ko je bila ustanovljena Republika Latvija. Ta je v 20. stoletju preživela tri okupacije. Med leti 1940–1941 in 1944/45–1991 je bila okupirana s strani Sovjetske zveze, med leti 1941–1944/45 pa s strani nacistične Nemčije. Kot suverena država je bila mednarodno neprekinjeno priznana vse od leta 1920. 21. avgusta 1991 je spet pridobila nazaj polno suverenost. Danes je članica Evropske unije in zavezništva NATO. Nacionalni praznik je 18. november, ko je bila leta 1918 razglašena neodvisnost. Korenine latvijske rdeče-belo-rdeče zastave segajo v 13. stoletje, s tem pa je ena najstarejših na svetu. Država je velika 64 589 kvadratnih kilometrov, deli pa se na štiri regije: Kurzeme, Zemgale, Vidzeme in Latgale. Skupna dolžina meja je 1862 kilometrov, dolžina njene obale pa 494 kilometrov. Najvišji vrh, z višino 311,6 metrov, je Gaizinkalns. Najdaljša reka je Daugava, ki ima skupno dolžino 1005 kilometrov, od tega teče 352 kilometrov na latvijskem ozemlju. 44 % države pokriva gozd. Uradni jezik države je latvijski, v državi pa prevladujejo evangeličansko luteranska, rimsko katoliška in ruska pravoslavna cerkev. Vodilno vlogo na tem območju je vse od reformacije v 16. stoletju igrala luteranska cerkev. Glavno mesto države je Riga, v kateri živi okoli 600 000 prebivalcev, kar je slaba tretjina prebivalstva celotne države (1,9 milijona). Riga je znana po svojem starem mestu in značilni *art nouveau* arhitekturi, ki se meša z modernim poslovnim in kulturnim življenjem. Mesto je nastalo leta 1201 in je eno najstarejših srednjeveških mest v Evropi. Med drugim je bila Riga članica znamenite Hanseatske lige (Kolbergs, 2008, Foundations of The Latvian State: From Historic to Modern Times, 2018, Riga & Latvia in brief).

Slika 2: Spomenik neodvisnosti (Vir: Pucko, 2021) Slika 3: Latvijski parlament (Vir: Pucko, 2021)

PRVI DAN: PRIHOD V RIGO

Prihod v Rigo je minil brez posebnih težav. Poslušanje glasbe na telefonu je hitro odpihnilo temne misli, ki so se mi za hip pojavile kot posledica preveč preživetega časa gledajoč oddajo *Air Crash Investigation*. Med potjo iz letališča v mestno središče sem skrbno opazoval okolico. Po prijavi v hotel in odložitvi prtljage sem se okrepčal in se dobre volje odpravil po mestnih ulicah. Za malce nelagodja so sicer poskrbeli oblaki, ki so v tem času zatemnili nebo nad mestom. Sprehodil sem se mimo stavbe latvijskega parlamenta (Saeima) in Riškega gradu, kjer je med drugim rezidenca latvijskega predsednika. Staro mestno jedro je lepo urejeno, na osrednjem trgu pa najdemo

veličasten Spomenik svobodi, posvečen spominu na vojake, ki so padli v boju med vojno za latvijsko neodvisnost (1918–1920). Od tam me je pot vodila do reke Daugave, ki se izliva v baltsko morje. Zvečer sem se v središču mesta usedel v pub in si naročil odlično latvijsko svetlo pivo. Za zaključek prvega dne sem stopil do obrežja reke Daugave, ob kateri so urejene sprehajalne poti. Na poti nazaj sem zaslišal slovenščino. Naletel sem na dva Slovenca, ki sta bila na poti skozi baltske države. Po tem dokazu, kako majhen je svet, smo si morali povedati še kaj več. Usedli smo se v pub in si izmenjali besede o motivih za obisk tega dela Evrope. Ob naši mizi se je po naključju ustavil še en Slovenec, ki je tam že domačin. Tudi on se nam je pridružil. Slovenski večer v Rigi se je v dobrem vzdušju zaključil v poznih večernih urah. Ker smo vsi imeli načrte za drugi dan, mestne ulice pa so se že opazno praznile, smo se razšli in si zaželeli vse dobro.

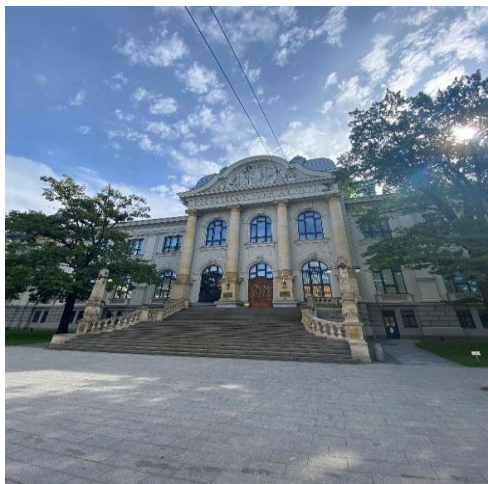
DRUGI DAN: DAN PO MESTU

Drugi dan sem se odpravil nekoliko izven središča mesta, na veličasten kompleks, v okviru katerega je vojaško pokopališče za padle vojake iz 1. svetovne vojne in latvijske vojne za neodvisnost. Gradnja je potekala med leti 1924 in 1936. Posebnost so, poleg večnega plamena, kamnita vrata, ki so visoka 10, široka pa 32 metrov. Na sredi je velik latvijski grb, ob straneh pa motivi starih latvijskih bojevnikov. Skozi vrata pot obiskovalca vodi po 105 metrov dolgi aveniji, obdani z drevesi. Ta simbolizirajo žalujoče žene. Sledi terasa, na kateri je večni plamen. Tega obdaja 100 hrastovih dreves, ki v latvijski mitologiji simbolizirajo moč in predstavljajo dom bogov. V posebnih spominskih sobah so tudi zapisana imena padlih vojakov. Zatem se spustimo nekoliko nižje, kjer je prostor za pokopališče (Kolbergs, 2008).

Slika 4: Vhod na vojaško pokopališče (Vir: Pucko, 2021)

Po ogledu spominskega kompleksa sem se odpravil nazaj v središče mesta. Pot me je vodila mimo Spomenika svobode do stavbe latvijskega zunanjega ministrstva in stavb, izgrajenih v stilu art nouveau. Nekoliko izven središča mesta sem se gibal v bližini dvorane Arena Riga, ki bo leta 2023 skupaj s Helsinko gostila Svetovno hokejsko prvenstvo elitne divizije.

Slika 5: Nacionalna galerija (Vir: Pucko, 2021)

Slika 6: Luteranska cerkev (Vir: Pucko, 2021)

Slika 7: Stavbe v stilu *art nouveau* (Vir: Pucko, 2021)

Slika 8: Pravoslavna cerkev (Vir: Pucko, 2021) Slika 9: Mačka hiša (Vir: Pucko, 2021)

Vstopil sem tudi v pravoslavno katedralo Kristusovega rojstva, ki je bila v času sovjetske okupacije spremenjena v astronomsko opazovalnico. Med obhodom okolice glavne železniške postaje so že bila vidna dela v okviru projekta Rail Baltica, ki bo povezoval mesta baltskih držav z državami srednje ter zahodne Evrope. V bližini je tudi stavba nacionalne opere. Za zaključek dneva sem se odpravil v narodni zgodovinski muzej. Tam sem dobil vpogled v zgodovino tamkajšnjega prostora med prazgodovino in sedanostjo. Kot zanimivost naj povem, da je prvi električni tramvaj v Latviji pričel delovati leta 1899 v mestu Liepaja. Prva tramvajska linija v Rigi je pričela obratovati 11. julija 1901. To obdobje, konec 19. in pričetek 20. stoletja, je za razvoj države izjemno pomembno, saj je prišlo do razcveta na ekonomskem področju. Tedaj so bile izgrajene številne stavbe v arhitekturnem stilu *art nouveau*. V tem času se je oblikovala tudi latvijska inteligenca, ideja o narodni samobitnosti in samostojni državi pa je pričela pridobivati na pomenu.

TRETJI DAN: NA OBEH BREGOVH RIGE

Naslednji dan me je pot zanesla na levi breg reke Daugave. Počutil sem se prešerno, saj so mesto obsijali močni sončni žarki, ki so kazali vso njegovo lepoto. Najprej sem se odpravil do Sovjetskega spominskega kompleksa zmage v 2. svetovni vojni. Ta je bil avgusta 2022, po odločitvi latvijskih in riških mestnih oblasti, odstranjen. Obelisk, ki je v višino meril 79 metrov, je dominiral nad okoliškim Parkom zmage. Ob njem sta bila manjša kipa matere domovine in skupine treh vojakov. Spomenik zmage je za Latvijce predstavljal simbol sovjetske reokupacije države, ko je ta izgubila samostojnost, na deset tisoče Latvijcev pa je bilo LETA 1949 deportiranih v Sibirijo.

Od spominskega kompleksa sem se odpravil v smer reke Daugave, v bližini katere leži latvijska narodna knjižnica. Ta človeka s svojo odlično arhitekturo zares prevzame. Korenine narodne knjižnice segajo v leto 1919, prvotna stavba pa je skozi desetletja preprosto postala premajhna. Odprtje nove stavbe je sledilo leta 2014, ko je bila Riga evropska prestolnica kulture. V knjižnici je zbranih več kot 4,2 milijona knjig in drugih publikacij.

Slika 10: Sovjetski spominski kompleks (Vir: Pucko, 2021)

Slika 11: Latvijska narodna knjižnica (Vir: Pucko, 2021)

Slika 12: Reka Daugava (Vir: Pucko, 2021)

Preko reke Daugave sem se odpravil do prvega nebotičnika v Latviji. Gre za 108 metrov visoko stavbo, zgrajeno po 2. svetovni vojni. V njej je sedež latvijske akademije znanosti. Na vrhu je razgledna točka, s katere se ponuja odličen razgled na mesto in okolico.

Raziskujoč mestne ulice sem odšel tudi do latvijskega muzeja naravne zgodovine, ki je pravi raj za geografe in ljubitelje narave.

Naslednja postaja je bil muzej okupacije Latvije, ki je bil tedaj še v stari stavbi, a v procesu selitve v drugo stavbo. V muzeju je predstavljeno življenje prebivalstva v času nacistične in sovjetske okupacije. Kot zanimivost naj omenim, da se je prvotna stavba nahajala poleg francoske ambasade, 30. septembra 2020 pa je muzej obiskal tudi francoski predsednik Emmanuel Macron. V muzeju sem se s tamkajšnjimi zgodovinarji zapletel v krajši pogovor o preteklem dogajanju. Ker sem pokazal zanimanje za njihovo zgodovino in prispeval simbolični prostovoljni prispevek, so mi podarili izobraževalna gradiva o zgodovini Latvije v turbulentnih časih 20. stoletja. Dan sem zaključil z ogledom luteranske cerkve sv. Petra, z zvonika katere sem dobil še en odličen pogled na mesto.

Slika 13: Pogled z nebotačnika (Vir: Pucko, 2021)

ČETRTI DAN: VLAK DO MORJA

Četrty dan sem se z vlakom odpravil 20 kilometrov izven mesta, na obalo baltskega morja. Mesto Jurmala, ki je ob lepšem vremenu in sredi poletja polno turistov, je tokrat, tudi zaradi pričetka novega šolskega leta in nižjih temperatur, nekoliko samevalo. Temperatura vode je bila nekaj nad 10 °C, peščene plaže pa so obiskovalci izkoristili predvsem za rekreacijo.

Po prihodu v mesto, sem se odpravil do zloglasne »hiše na kotu«, kjer je bil nekoč sedež varnostne službe KGB in NKVD, njene predhodnice. Zgodovina te službe na latvijskih tleh sega v junij 1940, ko so enote NKVD (sovjetska-varnostno obveščevalna služba) skupaj z drugimi sovjetskimi enotami zasedle ta prostor. Tarče prvih aretacij so bili državni uradniki, pripadniki policije, latvijskih nacionalnih organizacij in tudi pripadniki ruske emigrantske skupnosti, ki so tja zbežali po boljševiški revoluciji. V njej so izvajali tudi eksekucije. Stavbo so pripadniki NKVD zapustili konec junija 1941, ko so se mestu bližale nemške čete. Pripadniki NKVD so se tja spet vrnili po koncu 2. svetovne vojne. Stavba je prišla nazaj v roke latvijske policije 4. junija 1990, ena zadnjih zaprtih oseb pa je bila izpuščena 16. maja istega leta.

Po ogledu te stavbe sem potreboval nekaj svežega zraka. Zunaj je sijalo čudovito sonce. Ustavil sem se pri trgovinici s turističnimi spominki. Preostanek dneva sem izkoristil za obhode po mestnih ulicah. S tem sem se počasi poslovil od Rige. Naslednje jutro me je namreč čakala pot na letališče in domov.

Slika 13: Jurmala (Vir: Pucko, 2021)

Slika 14: Ena izmed celic v bivšem zaporu KGB (Vir: Pucko, 2021)

Slika 15: Mesto ponoči (Vir: Pucko, 2021)

Klemen Pucko
Geografija in zgodovina (1. letnik, 2. stopnja)

RAZŠIRI SVOJA OBZORJA

REGENERATIVNO KMETIJSTVO

Urška Borko

Geografija in angleški jezik in književnost (3. letnik 1. stopnja)

urska.borko@student.um.si

IZVLEČEK

Kmetijstvo ima posreden in neposreden vpliv na okolje, saj je odvisno od naravnih virov. Nekateri od teh vplivov so emisije toplogrednih plinov, degradacija prsti in obremenitev vodnih virov. Posledice so podnebne spremembe, ki povzročajo pogostejše ekstremne vremenske razmere, vključno z daljšimi sušami in poplavami. Kmetje se pri spoprijemanju z nepredvidljivim podnebjem zanašajo na zapletene podpirne sisteme, ki pa ob različnih motnjah močno povečajo njihovo ranljivost. Zato je v kmetijstvu potrebno premišljeno obvladovanje groženj, pri čemer lahko pomaga regenerativno kmetijstvo, ki se poslužuje uporabe naravnih, ekoloških in organskih metod v povezavi s sodobnimi tehnološkimi orodji.

KLJUČNE BESEDE

regenerativno kmetijstvo, varovanje prsti, regenerativno pašništvo, agro-gozdarstvo

UVOD

Regenerativno kmetijstvo je odziv na velike pritiske na prsti v zadnjih desetletjih zaradi pretirane uporabe gnojil in fitofarmaceutskih sredstev. V literaturi zasledimo različne definicije te oblike kmetovanja. Chesapeake Bay Foundation opredeljuje regenerativno kmetijstvo kot celovit pristop h kmetijstvu, ki se osredotoča na medsebojno povezanost kmetijskih sistemov in ekološkega sistema kot celote (Chesapeake Bay Foundation, 2021). Durkin in McCue ga definirata kot sistem pridelave hrane in biomase, ki se osredotoča na vzpostavitev funkcionalne biotske raznovrstnosti in zdravja prsti za pridobivanje pridelkov brez uporabe sintetičnih sredstev kot so herbicidi, pesticidi in kemična gnojila (Durkin, McCue, 2021). Goswami in njegovi sodelavci ga opredeljujejo kot sistemski pristop, pri katerem kmetje delujejo z naravo in ne proti njej (Goswami in sod., 2021). O'Donoghue, Minasny in McBratney ga definirajo kot vsak sistem poljedelstva in/ali živinoreje, ki z naravno kompleksnostjo ter ob upoštevanju svojih zmogljivosti povečuje kakovost proizvoda in razpoložljivost virov, od katerih je kmetijstvo odvisno (O'Donoghue, Minasny, McBratney, 2022). Sanyal in Wolthuizen pa ga opredeljujeta kot kmetijstvo, ki temelji predvsem na izboljšanju zdravja prsti in se uporablja kot orodje za zagotavljanje podnebne in gospodarske odpornosti kmetijskih ekosistemov (Sanyal, Wolthuizen, 2021). Če strnemo omenjene definicije, le-te opredeljujejo regenerativno kmetijstvo kot naravi prijazno kmetijstvo, ki skrbi za zdravje prsti in ostalih naravnih virov, podpira biotsko raznovrstnost kmetijskih ekosistemov ter pomaga pri črpanju ogljikovega dioksida iz ozračja in tako pripomore k zmanjšanju vpliva podnebnih sprememb.

KAJ JE REGENERATIVNO KMETIJSTVO?

Regenerativno kmetijstvo je sklop kmetijskih praks, ki imajo pozitiven vpliv na prst, saj povečujejo organsko snov v prsti in biotsko raznovrstnost. Pri konvencionalnem kmetijstvu želimo ustvariti čim več ene vrste pridelka, pri regenerativnem kmetijstvu pa je cilj ustvariti čim več odnosov med različnimi vrstami pridelka. Katere pristope je najbolj učinkovito uporabiti, je odvisno od zemljišča, ki ga obdelujemo (na primer različni deli zemlje, tipi prsti, podnebje in druge značilnosti) (Sol, 2020).

Zdravje prsti je glavna naloga regenerativnega kmetijstva, saj vpliva na zdravje rastlin in posledično tudi na dobro počutje potrošnikov ter zdravo okolje. Cilj je ustvariti sisteme kmetij, ki vključujejo visoke standarde za dobro počutje živali, izboljšujejo standard vseh udeležencev (pridelovalcev in potrošnikov) in delujejo skladno z naravo (Rodale Institute, 2021).

Prednost regenerativnega kmetijstva je v tem, da združujemo tradicionalne kmetijske prakse izpred 50 let s sodobno tehnologijo in kemičnimi sredstvi ter vse skupaj izboljšamo. Prst je živ sistem, ki diha. Po navadi se kmetovalci ukvarjajo le s kemičnimi in fizikalnimi lastnostmi prsti, pozabijo pa na njene biološke sestavine, ki so ključne pri pravilnem razumevanju zdravja prsti. Pomanjkanje raznolikosti je eno izmed največjih problemov, s katerimi se sooča sodobno kmetijstvo, saj v naravnem okolju nikoli ne najdemo enoličnosti. Odziv na to je vedno bolj odporen plevel, bolezni in škodljivci, ki pa ob ponovni vzpostavitvi raznolikosti hitro izginejo (Soil Health Institute, 2018).

Tudi donos in produktivnost sta zelo pomembna za obstoj kmetije, saj je le-ta neke vrste podjetje. Za produktivnost je ključnega pomena zdravje prsti. Narašča število potrošnikov, ki se zavedajo pomembnosti zdravja prsti in so močno angažirani za izobraževanje, interes pa kažejo tudi kmetje, ki so se pripravljene izobraževati in svoje znanje deliti z drugimi (Soil Health Institute, 2018).

Znanih je več konceptov regenerativnega kmetijstva, v spletnih virih pa se najbolj pogosto omenja kmetovanje brez obdelave tal, regenerativno pašništvo in agro-gozdarstvo.

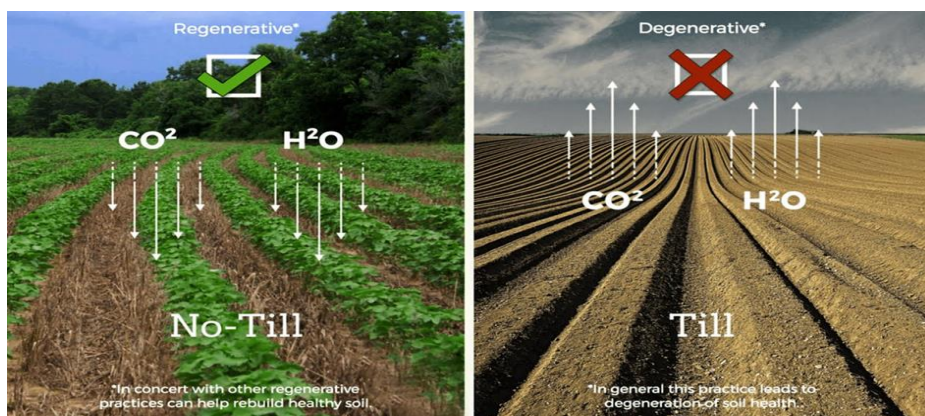

Slika 1: Regenerativno kmetijstvo (Vir: EIT Food, 2020)

KMETOVANJE BREZ OBDELAVE TAL

Kmetovanja brez obdelave tal se poslužujemo, ker pripomore k manjšim vnosom s strani kmeta in izboljša kakovost prsti. Zmanjša se število ur, ki jih kmetje preživijo na traktorju, ter poraba goriva tudi do 40 %. Tudi pri uporabi kombajna je pomembno, da le-ta predela manj materiala in posledično porabi manj energije za svoje delovanje. To dosežemo s tem, da kombajn odstrani le pridelek, stebila rastlin pa ostanejo na obdelovalni površini. Za izboljšanje kakovosti prsti pa je nujno tudi gojenje pokravnih posevkov. S tem v prst vnesemo različna hranila, s katerimi nahranimo pridelek in različne vrste mikrobov, ki zavirajo kalitev semen plevela. To posledično doprinese manjšo potrebo po uporabi herbicidov. Hkrati pa pokravniki nudijo vir hrane in zavetje prostoživečim živalim kot so miši, zajci, metulji, krti, sove, kanje in puščavnice (Green European Foundation, 2020).

Ker gojimo pokrivne posevke za krepitev prsti, je kmetovanje brez obdelave tal v praksi težko doseči, saj moramo na koncu te pokrivne posevke tudi uničiti. Zaenkrat so najbolj znani trije načini, ki ne vključujejo kemikalij in obdelave tal. Prvi način je poškodovanje stebela rastline, da le-ta odmre, kar povzročimo s pomočjo valjčne grede. Drugi način je paša goveda na pokrivnem posevku, da ga živali pojedo. Tretji način pa je ustrezen trajni pokriven posevek, ki ga prilagodimo ciljnemu posevku (Soil Health Institute, 2018).

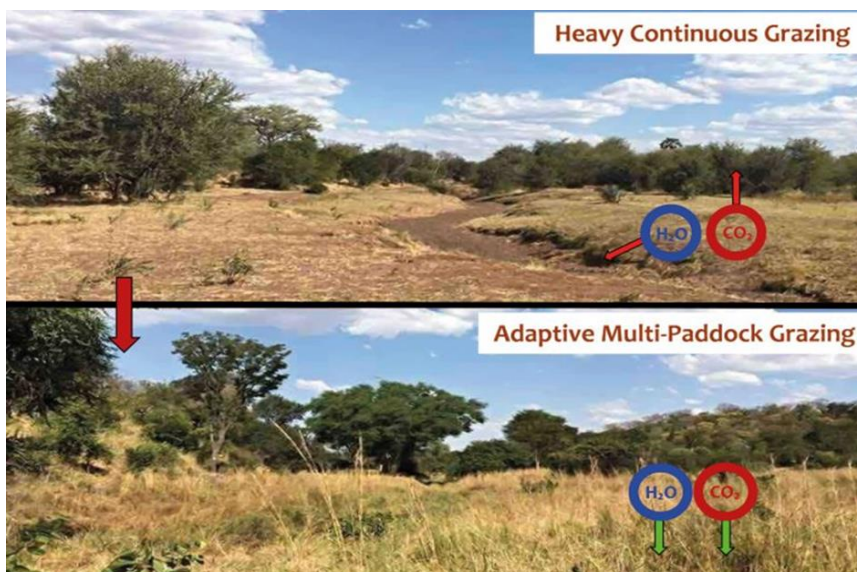

Slika 2: Primerjava kmetovanja brez (levo) in z (desno) obdelovanjem tal (Vir: Discover Agriculture, 2020)

REGENERATIVNO PAŠNIŠTVO

Govedoreja ima škodljiv vpliv na okolje zaradi izsekavanja gozdov za pašnike in sproščanja metana v ozračje. Z različnimi praksami regenerativnega pašništva, ki vključujejo migracijo črede živali, se v prst shranijo ogromne količine ogljika in pripomorejo k procesu nastajanja prsti. Vse to je odvisno od rasti trave, ki se običajno začne počasi, nato se pospeši in spet upočasni. Pašne živali jo pojedo, preden se njena rast pospeši, zato trava nikoli ne doseže svojega polnega potenciala za absorpcijo ogljika iz ozračja. Posledice takšne prekomerne paše so suša, erozija prsti in širjenje puščav. Pri regenerativnem pašništvu pa živali migrirajo z enega območja na drugega v tesno strnjeni čredi, tako kot v naravi. Pašnik se mora s pomočjo ograje razdeliti na več delov in nato je potrebno živino premikati iz enega dela v drugega v približno dveh dneh. Trava ima tako čas, da zraste dovolj visoko, preden jo pašne živali spet pojedo. Hkrati pa živali del trave tudi poteptajo ali pa se na njo iztrebijo. Posledično se ustvarijo idealni pogoji za proces hitrega nastajanja nove vrhnje plasti prsti (Sol, 2020).

Pri regenerativnem pašništvu se močno zmanjša verjetnost težav goveda z notranjimi zajedavci, še posebej, če se v cikel vključi pašne kokoši, ki se prehranjujejo s črvi, ki se pojavljajo v iztrebkih goveda. V zdravi prsti so tudi bakterije, ki pomagajo pri zmanjševanju vpliva govedoreje na globalno segrevanje ozračja, saj razgrajujejo metan v prsti, preden le-ta uspe priti v ozračje (Green European Foundation, 2020).

Slika 3: Primerjava intenzivne neprekinjene paše pri konvencionalnem pašništvu (zgoraj) in prilagodljive paše na več zemljiščih pri regenerativnem pašništvu (spodaj) (Vir: Rescue Earth, 2021)

AGRO-GOZDARSTVO

Agro-gozdarstvo je praksa regenerativnega kmetijstva, ki združuje gojenje živali in pridelavo poljščin z različnimi vrstami dreves na enem samem zemljišču. Te prakse so se ljudje posluževali že pred več tisoč leti. Zaradi mehanizacije kmetijstva pa so kmetje v prvi polovici 20. stoletja te prakse dojemali kot neučinkovite, saj taka zemljišča niso dostopna za traktorje in velike kmetijske stroje. Vendar pa imajo te prakse veliko drugih prednosti. Za uspešno rast pridelka je potrebno manj umetnih gnojil, posledično pa se zmanjšajo emisije dušika v ozračje. Tako kmetovanje je zelo prilagodljivo, saj lahko na enem zemljišču pridelujemo in gojimo več različnih vrst, namesto da bi to izvajali na več ločenih zemljiščih. Primeri so pridelovanje različnih zelišč in vinske trte v gozdu, ali pa vzreja živali v gozdu namesto v hlevu. Živali se lahko prosto gibljejo po gozdu in se hkrati prehranjujejo z gozdnimi rastlinami, kar pomeni manjši strošek za krmo živali (Planet A, 2021).

Druga praksa je zasaditev dreves in žive meje med kmetijskimi zemljišči. Tako pridobimo večjo raznolikost prsti, zaščito pred vetrno erozijo, večjo biodiverzitetu in zavetje za pašno živino (Green European Foundation, 2020). Drevesa nudijo živalim zavetje pred plenilci in zunanjimi vplivi kot so sončni žarki in poletna vročina, shranjujejo CO₂ ter zadržujejo vlogo v prsti. Biotska raznovrstnost se poveča predvsem pri žuželkah in glivah, prst pa dobi dodatna hranila tudi iz odpadnega listja (Planet A, 2021).

Kljub vsem pozitivnim vplivom pa ima ta praksa tudi zadržke. Pogosto starejša drevesa, ki so del agro-gozdarstva, posekajo in uporabijo za kurjavo. To je v nasprotju z idejo shranjevanja ogljika, saj se pri kurjenju približno 70 % CO₂ sprosti nazaj v ozračje. Težava pa je tudi v tem, da dreves na določenih območjih kot so močvirja, hribovja ali območja s tanko prstjo, ni mogoče saditi (Planet A, 2021).

Slika 4: Agro-gozdarstvo v Švici (Vir: European Agroforestry Federation, 2019)

SKLEP

Kmetijstvo je odvisno od naravnih virov, zato ima velik vpliv na okolje. Potrebno se je spoprijeti s podnebnimi spremembami in stremeti k povečanju biodiverzitete, ohranjanju naravnih virov in zmanjšanju okoljskega odtisa. Pri tem lahko pomaga uporaba naravnih metod v kmetijstvu kot alternativa konvencionalnim praksam ter v kombinaciji s sodobno tehnologijo. Regenerativno kmetijstvo zajema prav te naravne metode, ki težijo k zdravju prsti, večji odpornosti ekosistemov in kmetijskih pridelkov ter biotski raznovrstnosti. Simbioza narave in človeka je pri tem ključnega pomena. Naravo je treba opazovati in ji pustiti, da sama opravi delo z minimalnim poseganjem človeka. Za doseg te ciljev je potrebnih še veliko korakov, ki jih je možno doseči le z ustreznim raziskovanjem, izobraževanjem in usmerjanjem vseh vključenih v proces pridelave hrane.

VPLIV PODNEBNIH SPREMEMB NA DUŠEVNO ZDRAVJE

Anamarija Božič

Psihologija (1. letnik, 1. stopnja)

anamarija.bozic@student.um.si

IZVLEČEK

Podnebne spremembe niso problem prihodnosti. Spremembe zemeljskega podnebja, ki jih povzročajo povečani človeški izpusti toplogrednih plinov, ki zadržujejo toploto, že močno vplivajo na okolje, s tem pa tudi na duševno zdravje ljudi. V prispevku obravnavam 3 načine, kako lahko pride do takega vpliva. Neposredno lahko podnebne spremembe vplivajo na duševno zdravje ljudi tako, da povzročijo pogostejše in hujše naravne nesreče v človeških naseljih, tako da običajno povzročijo resne odzive, povezane z anksioznostjo ter kasneje kronične in resne težave z duševnim zdravjem. Drugič, podnebne spremembe lahko povečajo tveganje za poškodbe in fizične zdravstvene težave, ki so vzročno in vzajemno povezane z duševnim zdravjem. Tretjič, lahko ogrozijo naravno in družbeno okolje, od katerega je odvisno preživetje in dobro počutje ljudi. Za rešitev predlagam zmanjšanje emisij ter zagotovljeno dostopnost do potrebne psihološke pomoči vsem ogroženim ljudem.

KLJUČNE BESEDE

podnebne spremembe, duševno zdravje, psihološka pomoč, zmanjšanje emisij

UVOD

Globalne podnebne spremembe niso problem prihodnosti. Spremembe zemeljskega podnebja, ki jih povzročajo povečani človeški izpusti toplogrednih plinov, ki zadržujejo toploto, že močno vplivajo na okolje: ledeniki in ledene plošče se manjšajo, rečni in jezerski led se lomi vse prej, geografska območja rastlin in živali se premikajo, rastline in drevesa cvetijo prej (NASA-Global climate changes, b.d.). Človeško življenje se je razvilo v okolju s temperaturo, vlažnostjo in sončnim sevanjem, ki se skozi tisočletja ni veliko spreminjalo. Ljudje ter rastlinstvo in živalstvo, s katerima si delimo naš planet, imamo omejeno sposobnost prilagajanja na hitre ali ekstremne podnebne spremembe (McMichael, 1993). Vendar pa z napredkom znanosti o podnebjih postaja očitno, da se bomo morda morali pripraviti na dramatične spremembe, večinoma na najhujše (McMichael in sodelavci, 2006). Začeli smo razmišljati o načinih, kako bodo podnebne spremembe vplivale na gospodarstvo, okolje in naše zdravje. Vendar pa je bilo malo pozornosti namenjene temu, kako lahko podnebne spremembe vplivajo na duševno zdravje (Berry in sodelavci 2010). Namen tega prispevka je poudariti pomen možnih vplivov podnebnih sprememb na duševno zdravje.

PODNEBNE SPREMEMBE

Podnebne spremembe so lahko naravni proces, kjer se temperatura, padavine, veter in drugi elementi spreminjajo v desetletjih ali več. V milijonih let je bil naš svet toplejši in hladnejši, kot je zdaj. Toda danes doživljamo edinstveno hitro segrevanje (United Nations, b.d.). Glavni povzročitelj takšnih podnebnih sprememb je učinek tople grede. Nekateri plini v Zemljini atmosferi delujejo podobno kot steklo v rastlinjaku, saj zadržujejo sončno toploto in ji preprečujejo, da bi ušla nazaj v vesolje. Mnogi od teh toplogrednih plinov se pojavljajo naravno, vendar človekove dejavnosti povečujejo koncentracije nekaterih v ozračju, zlasti koncentracije ogljikovega dioksida, metana,

dušikovega oksida in fluoriranih plinov. Od teh plinov je ogljikov dioksid tisti, ki prispeva največ h globalnemu segrevanju. Do leta 2020 se je njegova koncentracija v ozračju dvignila za kar 48 % nad predindustrijsko raven (pred letom 1750). Katere človekove dejavnosti pa največ pripomorejo k učinku tople grede? Velike količine ogljikovega dioksida in dušikovega oksida nastanejo pri sežiganju premoga, nafte in plinov za proizvodnjo energije. Emisije dušikovega oksida povzročajo tudi gnojila, ki vsebujejo dušik. Druga dejavnost je izsekavanje gozdov. Drevesa pomagajo uravnavati podnebje tako, da absorbirajo CO₂ iz ozračja. Ko jih posekamo, se ta blagodejni učinek izgubi in ogljik, shranjen v drevesih, se sprosti v ozračje, kar poveča učinek tople grede. Omeniti je potrebno še povečanje živinoreje, saj predvsem krave in ovce proizvajajo velike količine metana, ko prebavljajo hrano (Evropska Komisija, b.d.).

Evropski Parlament (2022) poroča, da je bilo obdobje od 2011 do 2020 zaradi vpliva vseh teh dejavnikov najtoplejše zabeleženo desetletje, saj je svetovna povprečna temperatura leta 2019 dosegla 1,1 °C več, kot je bila v predindustrijski dobi. Povišanje temperature za 2 °C v primerjavi s temperaturo v predindustrijskem času, je povezano z resnimi negativnimi vplivi na naravno okolje ter zdravje in dobro počutje ljudi, vključno z veliko večjim tveganjem za nevarne in morda katastrofalne spremembe v globalnem okolju (Evropska Komisija, b.d.). Zaradi tega je mednarodna skupnost priznala potrebo po ohranjanju segrevanja precej pod 2 °C in si prizadevala za omejitev na 1,5 °C (Evropski Parlament, 2022). Vendar dvig temperatur ni edina posledica podnebnih sprememb. V zadnjem času se pojavlja vse več ekstremnejših neviht, povečana je suša, oceani postajajo toplejši, živalske in rastlinske vrste izumirajo, primanjkuje hrane in ljudje so vse revnejši (United Nations, b.d.). Že samo v Evropski uniji (EU) bi brez ukrepanja v zvezi s podnebnimi spremembami lahko doživeli: 400 tisoč prezgodnjih smrti na leto zaradi onesnaženosti zraka; 90 tisoč smrtnih žrtev letno zaradi vročinskih valov; 40 % manj vode v južnih regijah EU; 2,2 milijona ljudi letno izpostavljenih poplavam obalnih območij ter 190 milijard evrov letne gospodarske izgube (Evropska Komisija, b.d.).

DUŠEVNO ZDRAVJE

Duševno zdravje je stanje duševnega blagostanja, ki ljudem omogoča, da se spoprimejo s stresi življenja, uresničijo svoje sposobnosti, se dobro učijo in dobro delajo ter prispevajo k svoji skupnosti. Je sestavni del zdravja in dobrega počutja, ki podpira naše individualne in kolektivne sposobnosti sprejemanja odločitev, gradnje odnosov in oblikovanja sveta, v katerem živimo. Duševno zdravje je osnovna človekova pravica. In to je ključnega pomena za osebni, skupnostni in socialno-ekonomski razvoj (Svetovna zdravstvena organizacija, 2022). Duševni problemi se med seboj razlikujejo po vzrokih, simptomih, učinkih in zdravljenju, za vse pa so značilne spremembe v mišljenju, razpoloženju ali vedenju ter s tem povezana stiska ali oslABLJENO delovanje. Nekatere težave z duševnim zdravjem so redkejše (shizofrenija, druge psihoze, bipolarna motnja in nekatere anksiozne in osebnostne motnje), druge so pogostejše (vključno z depresijo in drugimi motnjami razpoloženja, nekaterimi anksioznimi motnjami, psihološkimi tiskami, uživanjem substanc in motnjami hranjenja, demenca in druge oblike kognitivnega upada), vse pa so lahko hude in/ali dolgotrajne (Berry in sodelavci 2007). Zavedati se je potrebno, da je vsakdo izpostavljen določenemu tveganju za razvoj duševne motnje, ne glede na starost, spol, dohodek ali etnično pripadnost. Na to nakazuje podatek iz Evrope, kjer naj bi kar 40 % prebivalstva imelo določeno vrsto duševne motnje.

VPLIVI PODNEBNIH SPREMENB NA DUŠEVNO ZDRAVJE

S povečanjem pogostosti, resnosti in trajanja neugodnih vremenskih razmer, lahko podnebne spremembe vplivajo na duševno zdravje na vsaj tri načine. Neposredno lahko vplivajo na duševno zdravje ljudi, tako da povzročijo pogostejše in hujše naravne nesreče v človeških naseljih, tako da običajno povzročijo resne odzive, povezane z anksioznostjo ter kasneje kronične in resne težave z duševnim zdravjem. Drugič, podnebne spremembe lahko povečajo tveganje za poškodbe in fizične zdravstvene težave, ki so vzročno in vzajemno povezane z duševnim zdravjem. Tretjič, lahko ogrozijo naravno in družbeno okolje, od katerega je odvisno preživetje in dobro počutje ljudi (Berry in sodelavci 2010).

1. Neposreden vpliv

Večina raziskav o vplivih vremenskih dogodkov na duševno zdravje se je osredotočila na akutne vremenske dogodke, kot so potresi, poplave, požari in orkani, ter njihove povezave z nastankom posttravmatske stresne motnje (PTSD). Ker so podnebne spremembe povezane s povečanjem pogostosti in resnosti teh akutnih vremenskih pojavov, bodo ljudje vse bolj izpostavljeni začetnim stopnjam PTSD – nevarnosti, poškodbam in smrti (Salcioglu in sodelavci, 2007). Norris in sodelavci (2002) opozarjajo, da lahko poleg razvoja hudih anksioznih motenj, travmatska izpostavljenost povzroči tudi reakcije, ki segajo od splošnih somatskih in duševnih težav, do več vrst trajnih in hudih psihopatologij.

Ekstremni vročinski dogodki se bodo pojavljali še pogostejše z dvigom globalnih temperatur. Ti dogodki so lahko povezani tudi s splošnim povečanjem agresije (Anderson in Anderson 1998). To je potrdila tudi študija Cohna in sodelavcev (2004), kjer je bila dokazana povezava naraščajočih temperatur (zlasti dolgotrajna obdobja vročega vremena) z višjimi stopnjami kriminala in agresivnega vedenja. Ekstremne vročine so lahko povezane tudi s samomori ter sprejemi v psihiatrične in druge bolnišnice (Berry in sodelavci, 2010). V Adelaidi v Avstraliji (Nitschke in sodelavci 2007) se je število sprejemov v bolnišnice, povezanih z vročinskim valom, povečalo zaradi duševnih in vedenjskih motenj, vključno z demenco, motnjami razpoloženja, anksioznostjo, s stresom povezanimi in somatoformnimi motnjami ter motnjami psihološkega razvoja (Hanson in sodelavci 2008).

Podnebne spremembe bodo povezane tudi s povečanjem delno akutnih neugodnih vremenskih dogodkov, predvsem s pogostejšimi, daljšimi in hujšimi obdobji ekstremne vročine in/ali suše. V najslabšem primeru lahko to ljudi trajno preseli z njihove zemlje, kar ustvari skupine razseljenih ljudi, ki bodo zaradi izgube doma (Berry in sodelavci, 2010) doživeli depresije in travme (Campbell in Campbell 2007).

2. Vplivi preko poškodb in fizičnega zdravja

Podnebne spremembe lahko povzročijo večje število bolezni in povečajo stopnjo umrljivosti zaradi vročine, povečajo tveganje za nesreče zaradi ekstremnih vremenskih pojavov (Evropska komisija, b.d.) in prav tako število bolezni, prenesenih preko vode (Rose in sodelavci 2000). S povečanjem fizičnih zdravstvenih problemov, pa se poveča tudi število duševnih problemov, saj so ti med seboj povezani (Prince in sodelavci 2007). To potrjuje tudi študija Mesraoua in sodelavcev (2020), kjer so v 6-tedenski študiji ugotovili, da prometne nesreče, ki so lahko tudi posledica hudih podnebnih razmer, vplivajo v veliki meri na psihosocialno počutje ljudi. Po šestih tednih od nesreče je namreč kar 83 % ljudi še vedno doživljalo posttravmatsko stresno motnjo.

3. Vplivi preko fizičnega in socialnega okolja

Visoke temperature, pomanjkanje vode in ekstremni vremenski pojavi lahko povzročijo manjše količine pridelkov, večjo variabilnost pridelka in dolgoročno zmanjšanje primernih površin za gnojenje (Evropska komisija, b.d.). Te izgube nato povzročajo brezposelnost, socialno-ekonomske stiske in posledično slabše duševno zdravje (Leighton 1965). To dokazuje meta analiza Paula in Moserja (2009), kjer so ugotovili, da so brezposelne osebe res pogostejše v stiski kot zaposlene osebe. Pomembna razlika je bila ugotovljena pri več indikatorjih duševnega zdravja, to je pri mešanih simptomih stiske, depresije, anksioznosti, psihosomatskih simptomov, subjektivnega dobrega počutja in samospoštovanja. Povprečno število oseb z duševnimi težavami med brezposelnimi v raziskavah je bilo 34 %, med zaposlenimi pa 16 %.

Za podnebje so povsod značilne dnevne in sezonske spremembe, na katere smo se aklimatizirali; vendar povečana podnebna spremenljivost, ki jo povzročijo podnebne spremembe, ne bo enakomerno porazdeljena čez dan ali leto. Namesto tega se bodo povečali ekstremi. To bo povečalo variabilnost s podnebjem povezanih težav z duševnim zdravjem. Na primer, sezonska nihanja razporeditve so že bila povezana z depresivnimi simptomi, bulimijo, nervozo, anksioznimi motnjami in drugimi duševnimi težavami, ki običajno dosežejo vrhunec v hladni sezoni, ko je sončne svetlobe malo (Magnusson 2000).

REŠITVE

Resnost učinkov podnebnih sprememb bo odvisna od prihodnjih človekovih dejavnosti. Več emisij toplogrednih plinov bo povzročilo več podnebnih ekstremov in obsežnih škodljivih učinkov po našem planetu. Vendar so ti prihodnji učinki odvisni od skupne količine ogljikovega dioksida, ki ga izpustimo. Torej, če lahko zmanjšamo emisije, se lahko izognemo nekaterim najhujšim učinkom (NASA-Global climate changes, b.d.). EU je v skladu s tem leta 2021 že naredila podnebno nevtralnost – cilj ničelnih neto emisij do leta 2050. Vmesni cilj tega pa je 55 % zmanjšanje emisij do leta 2030 (Evropski parlament, 2022).

Vplivi podnebnih sprememb so vedno večji del našega vsakdanjega življenja in na voljo je zelo malo namenske podpore za duševno zdravje ljudi in skupnosti, ki se soočajo s podnebnimi nevarnostmi in dolgoročnimi tveganji. Skoraj 1 milijarda ljudi živi s težavami v duševnem zdravju, a še vedno tri od štirih držav z nizkim ali srednjim dohodkom, ne nudi prebivalcem dostopa do potrebne pomoči (Svetovna zdravstvena organizacija, 2022b). Zato je nujno, da v prihodnje države omogočijo prebivalcem dostopnost do potrebne psihološke pomoči. Po mnenju Svetovne zdravstvene organizacije (2022a) bi to lahko dosegli z vključevanjem storitev za duševno zdravje v skupnosti in v splošno zdravstveno varstvo, običajno v splošnih bolnišnicah in z delitvijo nalog z nespecialističnimi izvajalci zdravstvene oskrbe v primarni zdravstveni oskrbi.

SKLEP

Podnebne spremembe lahko preoblikujejo naš planet in vplivajo na preskrbo s hrano in vodo, gospodarstvo ter zdravje ljudi, s tem pa tudi na duševno zdravje posameznikov. Torej podnebne spremembe niso pomembne samo z okoljskega in fizičnega vidika, ampak tudi z vidika duševnega blagostanja ljudi. Večje kot bodo težave, težje in dražje jih bo rešiti, zato je zgodnje ukrepanje za boj proti podnebnim spremembam najboljša možnost. Zavedati se moramo, da ni nobeno dejanje, ki ga naredimo v boju proti podnebnim spremembam, premajhno. Že uporaba papirnatih vrečk namesto plastičnih, pripomore veliko. Prav tako pa je potrebno v vseh državah zagotoviti dostopnost do potrebne psihološke pomoči, saj ima zelo malo ljudi dostop do ustreznih strokovnjakov.

SPLOŠNE GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI NEMČIJE

Jernej Flis, univ. dipl. geograf in zgodovinar
Geografija in zgodovina (2. letnik 2. stopnje)
flis.jernej@gmail.com

IZVLEČEK

S člankom želim širši javnosti predstaviti splošen geografski pregled fizičnih in družbenih elementov, ki sestavljajo Nemčijo. Sklopi po sistematskem pristopu si sledijo tako, da so predstavljene najprej fizično-geografske vede kot so geomorfologija, geologija, klimatogeografija, hidrogeografija in geografija prsti, nato pa sledijo družbeno-geografski elementi kot so geografija prebivalstva, ekonomska geografija in geografija naselij. Ker se področja znotraj geografije (fizična geografija in družbena geografija) povezujejo, je potrebno poznavanje vseh omenjenih področij.

KLJUČNE BESEDE

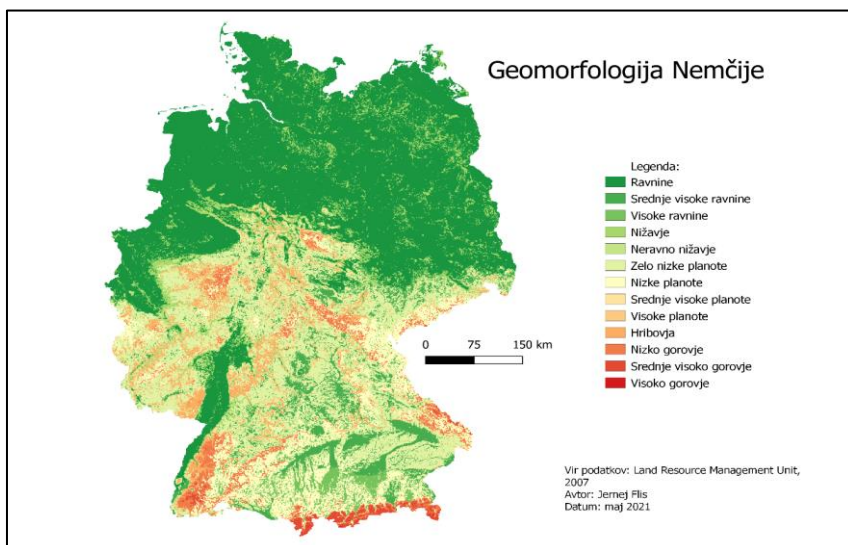
Nemčija, geomorfologija, geologija, podnebje, klimatogeografija, vodovje, hidrogeografija, prebivalstvo, prst, gospodarstvo, ekonomija, geografija naselij

UVOD

Nemčija je država v srednji Evropi in je po številu prebivalcev takoj za Rusijo druga najštevilčnejša država v Evropi. Leži med Baltskim in Severnim morjem na severu in Alpami na jugu, državno ozemlje pa se razprostira na približno 357.000 kvadratnih kilometrih, kar jo uvršča med največje evropske države po površini. Na severu meji na Dansko, na zahodu na Nizozemsko, Belgijo, Luksemburg in Francijo, na jugu na Švico in Avstrijo ter na vzhodu na Češko in Poljsko. Čeprav se Nemčija po površini ne uvrsti niti med prvih 60. največjih držav sveta, predstavlja 4. najmočnejšo gospodarsko silo na svetu (leta 2022) za ZDA, Kitajsko in Japonsko in 1. gospodarsko silo na Evropskem kontinentu (Encyclopædia Britannica, 2022).

Tema v prispevku je celovit geografski prikaz prostora na področju Nemčije. Sistematski pristop, ki temelji na Hettnerjevi shemi, predvideva prikaz po vrsti od fizičnih do družbenih elementov. Sklopi po sistematskem pristopu, ki je uporabljen pri izdelavi članka, si sledijo tako, da so predstavljene najprej fizično-geografske vede kot so geomorfologija, geologija, klimatogeografija, hidrogeografija, geografija prsti in nato sledi družbena geografija, kamor sodijo geografija prebivalstva, ekonomska geografija, geografija naselij itd. Ker se področja znotraj geografije (fizična geografija in družbena geografija) povezujejo in na drug drugo vzajemno učinkujejo, je potrebno poznavanje vseh omenjenih področij. Ker sem si zadal, da čimbolj celovito geografsko prikažem nemški prostor ter delovanje človeka na njem, menim, da je sistematski pristop najbolj primeren za raziskavo.

GEOMORFOLOGIJA

Relativno večino nemškega površja predstavljajo ravnine. Teh je kar 42,74 %, kar znaša 152.636,3 kvadratnih kilometrov. Ravnine so značilne za večji del severne polovice države. Drugi največji delež, 22,3 % (79.699,1 km²) površja, predstavljajo zelo nizke planote. Te se z vmesnimi presledki razprostirajo čez celotno južno polovico države od osrednje Nemčije do skrajnega juga. Nizke in srednje visoke planote skupaj predstavljajo 15,73 % površja. Nižine predstavljajo 6,46 % površja. Hribovje predstavlja 5,58 % površja in se pojavlja v osrednji, vzhodni, zahodni in jugozahodni Nemčiji. Na severu države pa hribovitega sveta ni. Ostali posamezni deleži predstavljajo manj kot 4 % površja. Deleži nizkega gorovja, srednje visokega gorovja ter visokega gorovja skupaj znašajo 4,36 % površja, pri čemer je delež visokega gorovja najnižji in znaša samo 0,013 % nemškega površja. Nizko gorovje se pretežno pojavlja v osrednjem, južnem in jugozahodnem delu Nemčije. Srednje visoko gorovje, ki se zelo poredkoma pojavlja tudi v osrednjem in jugovzhodnem delu države, je najbolj značilno za nemški jug in jugozahod. Visoko gorovje pa se pojavlja samo na jugu v Alpah (European Soil Data Centre, 2007). V Nemčiji se razpon nadmorskih višin giblje od 0 do 2962 m nadmorske višine (Hribi.net, 2022).

GEOLOGIJA

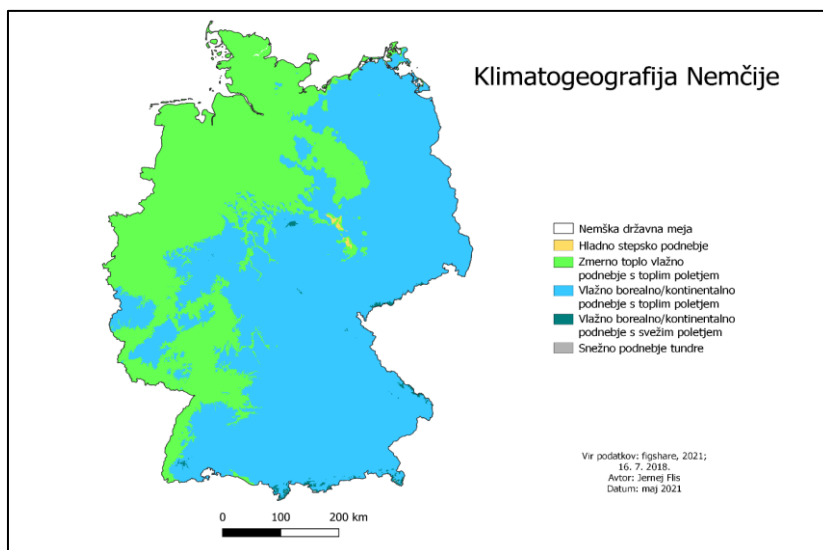
Severni in južni del države prekrivajo kvartarni sedimenti, ki so nastali v geološko najmlajši dobi, ki se je začela pred približno 1,6 milijoni let. Kvartarni sedimenti predstavljajo najpogostejšo skupino in prekrivajo kar 47,12 % površine celotne države (Pogačnik, 1995, str. 90). Drugi največji delež predstavljajo jursko-triasne sedimentne kamnine (16,15 %). Jursko-triasne sedimentne kamnine, ki so nastale v mezozoiku, so zastopane v osrednjem in jugozahodnem delu države. Tretji največji delež predstavljajo devonske sedimentne kamnine (6,32 %) in se, čeprav jih na manjšem območju najdemo v osrednjem in vzhodnem delu države, pretežno nahajajo na zahodu Nemčije. Te kamnine so nastale v eri, ki jo imenujemo paleozoik (Pogačnik, 1995, str. 90). Četrty največji delež (5,38 %) predstavljajo jurske sedimentne kamnine, ki so nastale v mezozoiku. V večji meri se nahajajo predvsem na jugu države.

Več kot 3 % površja pokrivajo še kredne sedimentne in triasne sedimentne kamnine, ki so nastale v mezozoiku. Ostali deleži pa predstavljajo manj kot 3 % površja nemškega državnega teritorija in so navedeni na karti in v tabeli (Pogačnik, 1995, str. 90; U.S. Geological Survey, 2003).

Industrijska revolucija in velikanski napredek industrializacije v Evropi sta v 19. stoletju spremenila Evropo. Vendar pa napredek v industriji ni bil splošen pojav za vse evropske države. Industrijska revolucija se je najprej začela v Veliki Britaniji in je s krajšim zamikom v Evropi zajela še Belgijo, Francijo in Nemčijo. Razloge za hiter industrijski razvoj omenjenih držav najdemo v liberalnem kapitalizmu, dobro razviti znanosti in prisotnosti kapitala. Vendar pa je bil gospodarski in družben razvoj tesno povezan z geologijo. Nahajališča premoga so bila ključna za razvoj industrije, saj je bil premog v celotnem 19. stoletju poglavitno pogonsko sredstvo industrije. Razvoj strojne industrije, parnega pogona, črpalk, razvoj kopanja rud v rovih in druge izboljšave so omogočili, da se je premoga nakopalo veliko več, k temu pa so spodbujale tudi vse večje potrebe (Krušič, 1981, str. 498).

V Porurju in Gornji Šleziji so v času karbona, perma, triasa, oz. na prehodu iz paleozoika v mezozoik, nastala nahajališča črnega premoga, ki so kasneje pomenila temelj za industrijsko revolucijo in industrijski razvoj. Tako so bile velike zaloge črnega premoga v Porurju temelj za nastanek najpomembnejšega industrijskega območja v Nemčiji v 19. in 20. stoletju. Nekoliko južneje, in sicer v Spodnjem Porenju, pa so v terciarju, ki se je začel pred približno 65 milijoni let, nastale zaloge rjavega premoga, ki je energetsko manj učinkovit kot črni premog, vendar več kot zadovoljiv za industrijske potrebe. Tudi na tem področju se je že v 19. stoletju močno razmahnila industrija in še danes skupaj s Porurjem spada med najrazvitejše dele države (Kovač, 2010, str. 67, 69).

KLIMATOGEOGRAFIJA

Največji del ozemlja Nemčije ima vlažno kontinentalno podnebje s toplim poletjem. Po Köppenovi klimatski klasifikaciji se označi s kratico (Dfb). To je kontinentalno podnebje brez sušnih obdobj s toplim poletjem. Za ta tip podnebja je značilno, da je povprečna

temperatura najhladnejšega meseca pod 0 °C, povprečne temperature vseh mesecev so pod 22 °C in vsaj štirje meseci so nad 10 °C. Vlažno borealno/kontinentalno podnebje s toplim poletjem se razprostira nad južno, osrednjo in zahodno Nemčijo ter ima prevladujoč vpliv na 63,14 % nemškega površja (figshare, 2018; Mindat.org, 2006).

Zahodni del Nemčije (36,31 %) pa ima zmerno toplo vlažno podnebje s toplim poletjem. Zmerno toplo vlažno podnebje s toplim poletjem skupaj z vlažno kontinentalnim podnebjem s toplim poletjem prevladujoče vpliva na 99,5 % celotnega nemškega prostora. Po Köppenovi klimatski klasifikaciji se označi s kratico (Cfb). Za zmerno toplo vlažno podnebje s toplim poletjem oz. oceansko podnebje je značilno, da je povprečna mesečna temperatura najhladnejšega meseca nad 0 °C, povprečne temperature vseh mesecev v letu so pod 22 °C in vsaj štirje meseci dosegajo povprečne mesečne temperature nad 10 °C (Mindat.org, 2006).

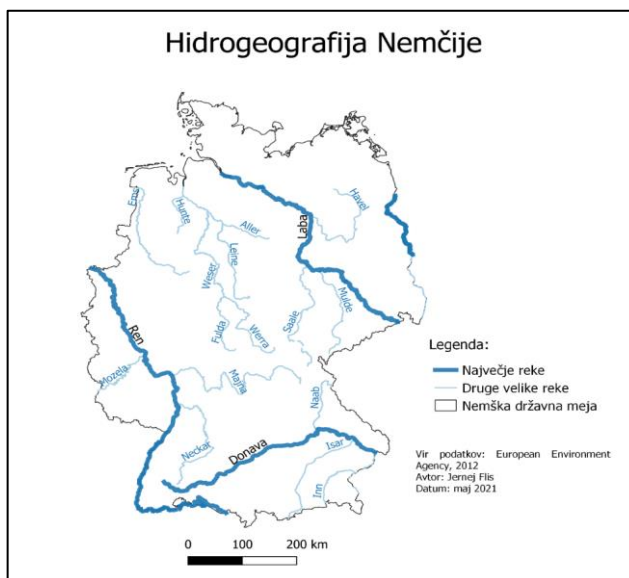
Snežno podnebje tundre srečamo na izjemno majhnem področju, na skrajnem jugu države, kjer vstopamo v visoko gorovje. Snežno podnebje tundre zasledimo na samo 0,023 % državnega površja (figshare, 2018).

HIDROGEOGRAFIJA

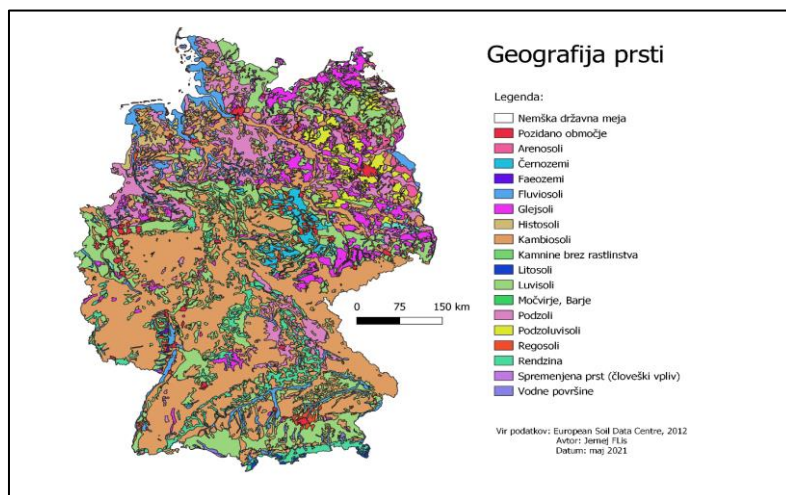
Največje reke v državi so Ren, Laba, Donava in Odra. Med večje reke pa sodijo še Majna, Mozela, Weser idr.

Ren skupaj z desnim pritokom reke Majne, Laba, Weser oz. tudi Vezera tečejo v Severno morje. Na drugi strani se Odra izliva v Baltsko morje, Donava, ki teče na jugu države, pa v Črno morje (Pogačnik, 2010, str. 102).

Najdaljša nemška reka je Ren (nemško Rhein) in je na nemškem ozemlju dolga 865 km, sledi Weser z 744 km, tretja najdaljša je Laba (nemško Elbe) z dolžino 727 km, četrta najdaljša reka je reka Donava (nemško Donau), ki je sicer dolga 2857 km, vendar je na nemškem ozemlju dolga 647 km, na petem mestu pa je reka Majna (nemško Main), ki je dolga 524 km (Bundesland24.de, 2022).

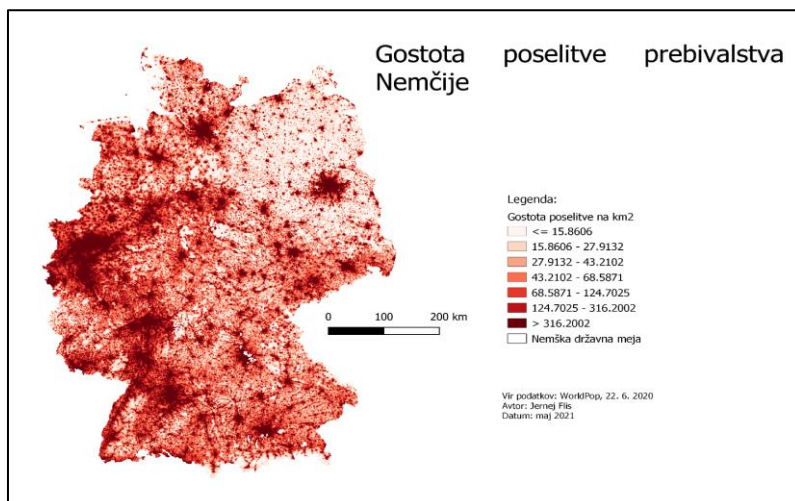

GEOGRAFIJA PRSTI

Slabih 40 % površja Nemčije (osrednja in južna Nemčija) pokrivajo mineralne prsti, ki se imenujejo kambisoli. Kambisole poznamo kot evtrične in distrične prsti z razvitim kambičnim in B-horizontom. Nastanejo na položnih pobočjih ali rečnih terasah in jih ne ovirajo poplave ali erozija, zato dosežejo globino 100 cm ali več. 18,94 % nemškega površja pokrivajo luvosoli. Luvosoli spadajo med mineralne prsti v območjih s subhumidno klimo zmernega pasu. Podzoli prekrivajo 12,3 % zemeljskega površja Nemčije. To so kisle prsti s temnejšim spodnjim horizontom zaradi kopičenja izpranega železa, glin in organskih snovi. Podzoli v nekoliko širšem smislu spadajo med mineralne prsti, ki so nastale v subhumidnem območju zmernega pasu. 6,2 % nemškega površja oz. 22.119 kvadratnih kilometrov pokrivajo glejsoli, ki so skupaj z fluvisoli nastali pri rečnem delovanju zaradi akumulacije (aluvijska območja). Fluvisoli, mineralne prsti, ki so prav tako nastale pri rečnem delovanju zaradi akumulacije, pa pokrivajo 5 % nemškega površja (European Soil Data Centre, 2012; Vovk Korže, 2016, str. 50–52).

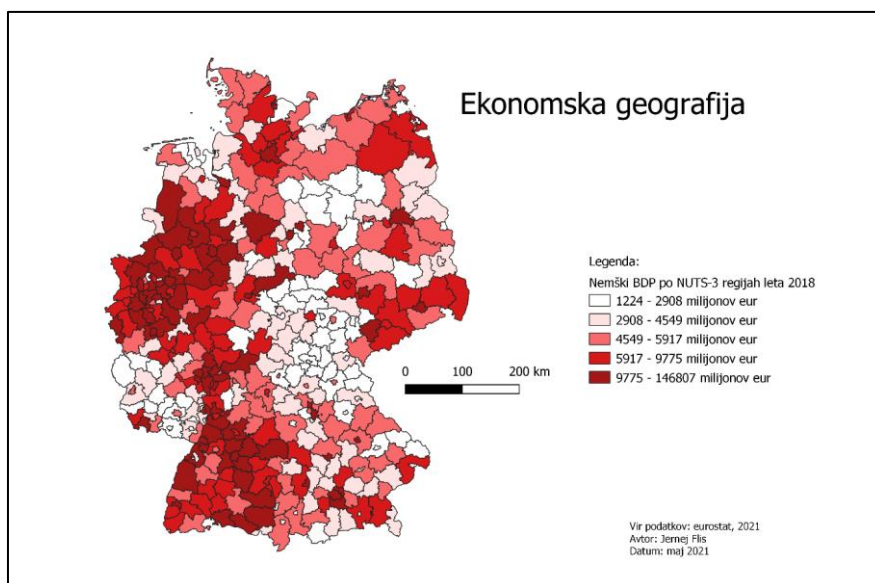
GEOGRAFIJA PREBIVALSTVA

Najbolj strnjeno je poseljen zahodni del Nemčije. Najbolj naseljena območja so: zahodni del Nemčije – področje okoli velikih mest (Köln, Düsseldorf, Essen, Dortmund), jugozahodni del Nemčije v loku od Stuttgarta na jugu do Frankfurta na severu, na vzhodu izstopa naseljitveno območje Berlina, na severu okoli mesta Hamburg, nekoliko manjše ampak prepoznavno pa tudi naseljitveno območje Münchna na bavarskem jugu. Na podlagi analize karte ugotovimo, da spada Nemčija med policentrične in decentralizirane države (WorldPop, 2020).

Nemčija je po številu prebivalcev 2. največja država v Evropi. Po številu prebivalcev je v Evropi številčnejša le Rusija. Nemčija je imela januarja 2020 83.166.711 prebivalcev (Eurostat, 27. 4. 2021). Po podatkih iz 30. 9. 2020 je v Nemčiji živel 41.052.291 oseb moške populacije, kar predstavlja 49,35 % celotne populacije. Ženska populacija pa je bila številčnejša in je štela 42.138.265 oseb, kar predstavlja 50,65 % celote (skupaj 83.190.556). Povprečna gostota poselitve na en kvadratni kilometer je v letu 2020 znašala 232,6 prebivalcev (Destatis, 2020).

EKONOMSKA GEOGRAFIJA

Nomenklatura statističnih teritorialnih enot (Nomenclature des Unités territoriales statistiques - NUTS) je geografski sistem, po katerem je ozemlje Evropske unije razdeljeno na hierarhične ravni. Tri hierarhične ravni so znane kot NUTS-1, NUTS-2 in NUTS-3. Ta klasifikacija omogoča čezmejne statistične primerjave na različnih regionalnih ravneh znotraj EU. Tako je Nemčija po NUTS-3 klasifikaciji razdeljena na 401 statistično regijo. Za Nemčijo je značilno, da imajo NUTS-3 regije v večini od 150.000 do 800.000 prebivalcev (Destatis, 2022).

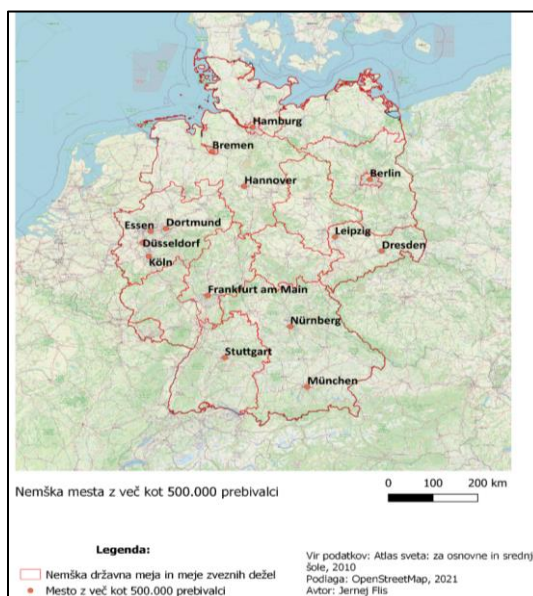
BDP Nemčije je po podatkih Eurostata v letu 2018 znašal 3.356.410 milijonov evrov oz. 3.356.410.000.000 evrov, kar uvršča Nemčijo po ekonomsko-gospodarski moči na prvo mesto v Evropi. Najvišje vrednosti BDP dosega zahodni del Nemčije. Med vzroki za višjo produktivnost zahodnega dela velja tudi večja koncentracija prebivalstva na zahodu države. Poleg omenjenega je vzrok tudi zgodovinsko-politične narave, saj je bil vzhodni

del po drugi svetovni vojni ločen in vse do leta 1990 socialistična država, znana kot »*Deutsche Demokratische Republik*« (Nemška demokratična republika), kjer niso veljala načela tržnega gospodarstva kot v zahodnem delu, zato so bile po združitvi Nemčije 1990 razlike v gospodarstvu in ekonomiji ogromne in so opazne še danes. Seveda pa je potrebno poudariti, da so tudi na vzhodu nekatera močna ekonomsko-gospodarska središča npr. okoli Berlina, Dresdena, Leipziga. Vendar pa je teh na zahodu precej več (Eurostat, 19. 5. 2021; Pogačnik, 2010, str. 103).

GEOGRAFIJA NASELJI

Urbanizacija pomeni delež mestnega prebivalstva v celotnem prebivalstvu države. Urbanizacija Nemčije je v letu 2009 znašala 76,77 % in se je do leta 2019 povečala za 0,61 %. Tako je leta 2019 v urbanih območjih in mestih živelo 77,38 % celotnega nemškega prebivalstva.

Trenutno malo več kot tri četrtine nemškega prebivalstva živi v urbanih območjih in mestih, kar je več kot v večini držav po svetu. Urbanizacija se nanaša na število ljudi, ki živijo na urbanem območju, in nima nič skupnega z dejansko geografsko velikostjo ali odtisom območja ali države. Država, ki je bistveno večja od Nemčije, bi lahko imela podobno stopnjo urbanizacije samo zato, ker na primer vsa območja v državi niso bivalna. Primer tega je Rusija, kjer je urbanizacija dosegla primerljive vrednosti z Nemčijo, čeprav je njena geografska velikost bistveno večja. Kljub visoki stopnji urbanizacije, Nemčije ni na seznamu 30 najbolj urbaniziranih držav na svetu, kjer je stopnja urbanizacije višja od 83 odstotkov. Medtem ko živi v Nemčiji še vedno okoli 22,26 % prebivalstva na podeželju (O'Neill, A., 2021).

SKLEP

Nemčija je država z razgibanim reliefom, ki se iz ravnin na severu preko nemškega sredogorja v osrednjem delu na jugu zaključuje z visokogorjem – Alpami. Relativno večino nemškega površja pa predstavljajo ravnine. Teh je kar 42,74 %, kar znaša 152.636,3 kvadratnih kilometrov. Ravnine so značilne za večji del severne polovice države.

Pestra je tudi geološka sestava, vendar pa večino površja prekrivajo kvartarni sedimenti (47,12 %) in jursko-triasne sedimentne kamnine (16,15 %). Severni in južni del države prekrivajo kvartarni sedimenti, ki so nastali v geološko najmlajši periodi kvartar, ki se je začela pred približno 1,6 milijoni let. Jursko-triasne sedimentne kamnine pa so nastale v mezozoiku in so zastopane v osrednjem in jugozahodnem delu države. Gospodarski in družben razvoj je bil tesno povezan z geologijo. Nahajališča premoga so bila ključna za razvoj industrije, saj je bil premog v celotnem 19. stoletju poglavitno pogonsko sredstvo industrije. Zaradi vojne v Ukrajini in spremenjenih političnih razmer pa postaja tema

ponovno aktualna, saj se je v juliju 2022 nemški parlament strinjal, da se za proizvodnjo električne energije ponovno aktivirajo »upokojene« termoelektrarne, s čimer se bo zmanjšala nemška odvisnost od ruskih dobav plina in drugih energentov, vendar se bo država oddaljila od svojih prvotno zastavljenih podnebnih ciljev. Tako si Nemčija z večjo rabo premoga skuša zagotoviti pokritje svojih energetskega potreb.

V Nemčiji prevladujeta dva podnebna tipa. Vlažno borealno/kontinentalno podnebje s toplim poletjem, ki se razprostira nad južno, osrednjo in zahodno Nemčijo ter ima prevladujoč vpliv na 63,14 % nemškega površja in zmerno toplo vlažno podnebje s toplim poletjem, ki ima prevladujoč vpliv na zahodnem delu Nemčije (36,31 %). Največje reke v državi so Ren, Laba, Donava, Odra. Med večje reke pa sodijo še Majna, Mozela in Weser.

Slabih 40 % površja Nemčije (osrednji in južni del) pokrivajo mineralne prsti, ki se imenujejo kambisoli (tudi rjave prsti), ki nastajajo na območjih oceanskega in celinskega vlažnega podnebja. Za njih je značilno, da imajo dovolj humusa in so primerne za kmetijsko rabo. Ker se padavine ne pojavljajo v obliki močnih nalivov, te prsti niso izprane. 18,94 % nemškega površja pa pokrivajo luvisoli (mineralne prsti subhumidnega območja zmerne pasu).

Nemčija je imela januarja 2020 83.166.711 prebivalcev. Najbolj strnjeno je poseljen zahodni del Nemčije. Najbolj naseljena območja so: zahodni del Nemčije – področje okoli velikih mest (Köln, Düsseldorf, Essen, Dortmund), jugozahodni del Nemčije v loku od Stuttgarta na jugu do Frankfurta na severu, na vzhodu izstopa naseljitveno območje Berlina, na severu okoli mesta Hamburg, nekoliko manjše ampak prepoznavno pa je tudi naseljitveno območje Münchna na bavarskem jugu.

BDP Nemčije je po podatkih Eurostata v letu 2018 znašal 3.356.410 milijonov evrov oz. 3.356.410.000.000 evrov, kar uvršča Nemčijo po ekonomsko-gospodarski moči na prvo mesto v Evropi. Najvišje vrednosti BDP dosega zahodni del Nemčije. Vzroka za višjo produktivnost zahodnega dela sta večja koncentracija prebivalstva ter socialistični režim na vzhodu med leti 1945 in 1990.

Leta 2019 je v urbanih območjih in mestih živel okoli 77,38 % celotnega nemškega prebivalstva, medtem ko je okoli 22,26 % prebivalstva živel na podeželju.

FOTOGRAFSKI NATEČAJ

SLOVENSKO MORJE – OKNO V SVET

V študijskem letu 2021/2022 je Društvo študentov geografije Maribor ponovno razpisalo fotografski natečaj za naslovnico nove številke študentske geografske revije GEOum. Na fotografskem natečaju z naslovom »Slovensko morje – okno v svet« so lahko sodelovali vsi ljubitelji narave, ki so v objektiv ujeli čudovite prizore našega morja. Izmed vseh fotografij, ki smo jih prejeli, je največ glasov dobila fotografija Klemna Pucka. Fotografija krasi naslovnico, letošnje, šeste številke revije GEOum. Vsem, ki ste poslali fotografije, se iskreno zahvaljujemo za sodelovanje in pomoč pri oblikovanju revije. Upamo, da bomo tudi v prihodnje uspešno izvedli fotografske natečaje in z objavo fotografij osrečili še kakšnega nadobudnega fotografa.

Slika 1: Urška Žižek

Slika 3: Hana Urankar

Slika 2: Simon Murko

VIRI IN LITERATURA

POTEP PO RIGI

Kolberks, A., 2008. Riga – Stately lady in the middle of the Baltics. Riga: Publishing House »Grenader«.

Foundations of The Latvian State: From Historic to Modern Times, 2018. Riga, Occupation Museum Association of Latvia.

Meet Riga. Riga & Latvia in brief. URL: <https://www.meetriga.com/en/1011-riga-latvia-in-brief> (11. 8. 2022).

REGENERATIVNO KMETIJSTVO

Chesapeake Bay Foundation, 2021. What Is Regenerative Agriculture, and Why Is it Re-Emerging Now? URL: <https://www.cbf.org/blogs/save-the-bay/2021/08/what-is-regenerative-agriculture-and-why-is-it-re-emerging-now.html> (ogled dne: 7. 7. 2022).

Durkin, L., McCue, A., 2021. Regenerative agriculture: Farming in nature's form. URL: <https://www.metabolic.nl/news/regenerative-agriculture-farming-in-natures-form/> (ogled dne: 7. 7. 2022).

Goswami, S., in sod., 2021. Regenerative Agriculture is New Tomorrow. URL: https://www.researchgate.net/publication/358116902_Regenerative_Agriculture_is_New_Tomorrow (ogled dne: 7. 7. 2022).

Green European Foundation, 2020. A Just Transition in Agriculture: Regenerative Agriculture, Wexcombe Farm, Wiltshire, UK. URL: https://youtu.be/QZn9Q_wAUsw (ogled dne: 2. 12. 2021).

Sol, J., 2020. What is Regenerative Agriculture? URL: <https://www.youtube.com/watch?v=fSEtiixgRJI> (ogled dne: 15. 11. 2021).

O'Donoghue, T., Minasny, B., McBratney, A., 2022. Regenerative Agriculture and Its Potential to Improve Farmscape Function. URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/14/10/5815> (ogled dne: 7. 7. 2022).

Planet A, 2021. Agroforestry: A solution to farming's biggest problems? URL: <https://www.youtube.com/watch?v=cfvYL-Acyec> (ogled dne: 16. 11. 2021).

Rodale Institute, 2021. Regenerative Organic Agriculture. URL: <https://rodaleinstitute.org/why-organic/organic-basics/regenerative-organic-agriculture/> (ogled dne: 30. 11. 2021).

Sanyal, D., Wolthuizen, J., 2021. Regenerative Agriculture: Beyond Sustainability. URL: https://www.researchgate.net/publication/349483768_Regenerative_Agriculture_Beyond_Sustainability (ogled dne: 7. 7. 2022).

Soil Health Institute, 2018. Living Soil. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ntJouJhLM48> (ogled dne: 11. 12. 2021).

Viri Slik

Regenerativno kmetijstvo. EIT Food, 2020. URL: https://www.google.com/search?q=regenerative+agriculture+eit+food&tbm=isch&ved=2ahUKEwiXseCpmd35AhXfg0HHdxAC9IQ2-cCegQIABAA&sq=regenerative+agriculture+eit+food&gs_lcp=CgNpbWcQAzoECCMQJzoFCAAQgAQ6BAgAEBhQtg1YoRdg_xloAHAAeACAAewBiAHbCpIBBTauNy4ymAEAoAEBqgELZ3dzLXdpei1pbWfAAQE&scient=img&ei=fOcEY5eDMd-D9u8P3IGtkA0&bih=625&biw=1366#imgsrc=x-DfWAJ7Sg9RzM (ogled dne: 30. 12. 2021).

Primerjava kmetovanja brez (levo) in z (desno) obdelovanjem tal. Discover Agriculture, 2020. URL: https://www.google.com/search?q=regenerative+agriculture&sxsrf=ALiCzsafkofi7_AWn1m3peH7yZp6FuYBXg:1661266046229&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahU

KEwjDgsCkmt35AhVE_qQKHU4ADWgQ_AUoAXoECAIQAw&biw=1366&bih=625&dpr=1#imgsrc=drHeTqOx5eLvrM (ogled dne: 30. 12. 2021).

Primerjava intenzivne neprekinjene paše pri konvencionalnem pašništvu (zgoraj) in prilagodljive paše na več zemljiščih pri regenerativnem pašništvu (spodaj). Rescue Earth, 2021. URL: <https://rescue.earth/regenerative-holistic-adaptive-grazing/> (ogled dne: 30. 12. 2021).

Agro-gozdarstvo v Švici. European Agroforestry Federation, 2019. URL: http://www.europeanagroforestry.eu/news/New_agroforestry_climate_project_launch_ed_in_Switzerland (ogled dne: 30. 12. 2021).

VPLIV PODNEBNIH SPREMEMB NA DUŠEVNO ZDRAVJE

Anderson, C. A. in Anderson, K. B. (1998). Temperature and aggression: Paradox, controversy, and a (fairly) clear picture. V Geen, R.G. (Ur.) in Edward Donnerstein, E. (Ur.), *Human aggression* (str.247-298). Academic Press.

Berry, H. L., Bowen, K. in Kjellstrom, T. (2010). Climate change and mental health: a causal pathways framework. *International Journal of Public Health*, 55(2), 23–132.

Berry, H. L., George, E., Butterworth, P., Rodgers, B. in Caldwell, T. M. (2007). Intergenerational reliance on income support: psychosocial factors and their measurement.

Campbell, T. in Campbell, A. (2007). Emerging disease burdens and the poor in cities of the developing world. *Journal of Urban Health*, 84(1), 54–64.

Evropska Komisija (b.d.) Vzroki podnebnih sprememb. https://ec.europa.eu/clima/climate-change/causes-climate-change_sl

Evropski Parlament (17.6.2022). Evropa proti podnebnim spremembam. <https://www.europarl.europa.eu/news/sl/headlines/priorities/podnebne-spremembe/20180703STO07129/eu-proti-podnebnim-spremembam>

Felman, A. in Tee-Melegrito, R.A., (28.6.2022). *What is Mental health?*. Medical News Today. <https://www.medicalnewstoday.com/articles/154543>

Hansen, A., Bi, P., Nitschke, M., Ryan, P., Pisaniello, D. in Tucker, G. (2008). The effect of heat waves on mental health in a temperate Australian city. *Environmental health perspectives*, 116(10), 1369–1375. <https://doi.org/10.1289/ehp.11339>

Leighton AH (1965) Poverty and social change. *Sci Am* 212:21–27

Magnussen, A. (2000). An overview of epidemiological studies on seasonal depression. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 101, 176–184.

McMichael, A. J. (1993). *Planetary overload: global environmental change and the health of the human species*. Cambridge University Press.

McMichael, A. J., Woodruff, R. E. in Hales, S. (2006). Climate change and human health: present and future risks. *The Lancet*, 367(9513), 859–869.

NASA-Global Climate Changes: Vital Signs of the Planet. (b.d.) *The effects of climate change*. <https://climate.nasa.gov/effects/>

Nitschke, M., Tucker, G. R. in Bi, P. (2007). Morbidity and mortality during heatwaves in metropolitan Adelaide. *Medical journal of Australia*, 187(11-12), 662–665. <https://doi.org/10.5694/j.1326-5377.2007.tb01466.x>

Norris, F. H., Friedman, M. J., Watson, P. J., Byrne, C. M., Diaz, E. in Kaniasty, K. (2002). 60,000 disaster victims speak: Part I. An empirical review of the empirical literature, 1981—2001. *Psychiatry*, 65(3), 207–239.

Paul, K. I., & Moser, K. (2009). Unemployment impairs mental health: Meta-analyses. *Journal of Vocational Behavior*, 74(3), 264–282.

- Prince, M., Patel, V., Saxena, S., Maj, M., Maselko, J., Phillips, M. R. in Rahman, A. (2007). No health without mental health. *The Lancet*, 370(9590), 859–877. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(07\)61238-0](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(07)61238-0)
- Rose, J. B., Daeschner, S., Easterling, D. R., Curriero, F. C., Lele, S. in Patz, J. A. (2000). Climate and waterborne disease outbreaks. *Journal-American Water Works Association*, 92(9), 77–87. <https://doi.org/10.1002/j.1551-8833.2000.tb09006.x>
- Salcioglu, E., Basoglu, M. in Livanou, M. (2007). Post-traumatic stress disorder and comorbid depression among survivors of the 1999 earthquake in Turkey. *Disasters*, 31(2), 115–129. <https://doi.org/10.1111/j.1467-7717.2007.01000.x>
- Svetovna zdravstvena organizacija (2022a). *Mental health: strengthening our response*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-strengthening-our-response>
- Svetovna zdravstvena organizacija (2022b). *Why mental health is a priority for action on climate change*. <https://www.who.int/news/item/03-06-2022-why-mental-health-is-a-priority-for-action-on-climate-change>
- United Nations (b.d.). *What is climate change?* <https://www.un.org/en/climatechange/science/key-findings#physical-science>
- Wang, C. H., Tsay, S. L. in Elaine Bond, A. (2005). Post-traumatic stress disorder, depression, anxiety and quality of life in patients with traffic-related injuries. *Journal of Advanced Nursing*, 52(1), 22–30.
- World Health Organization (2015). *The European mental health action plan 2013–2020*. World Health Organization.

SPLOŠNE GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI NEMČIJE

- European Soil Data Centre, 2012. URL: https://esdac.jrc.ec.europa.eu/tmp_dataset_access_req_44717 (ogled dne: 28. 3. 2021).
- Flüsse in Deutschland. Bundesland24.de, 2022. URL: <https://bundesland24.de/fluesse/> (ogled dne: 5. 9. 2022).
- Germany. Encyclopædia Britannica, 2022. URL: <https://www.britannica.com/place/Germany> (ogled dne: 5. 9. 2022).
- Gross domestic product (GDP) at current market prices by NUTS 3 regions. Eurostat, 19. 5. 2021. URL: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_10r_3gdp&lang=en (ogled dne: 21. 5. 2021).
- Kovač, M. ur., 2010. Atlas sveta: za osnovne in srednje šole. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Krušič, M. ur., 1981. Svetovna zgodovina: od začetkov do danes. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Land Resource Management Unit. European Soil Data Centre, 2007. URL: https://esdac.jrc.ec.europa.eu/tmp_dataset_access_req_44717 (ogled dne: 28. 3. 2021).
- NUTS classification. Destatis, 2022. URL: <https://www.destatis.de/Europa/EN/Methods/Classifications/OverviewClassificationNUTS.html> (ogled dne: 22. 5. 2021).
- Pogačnik, A. ur., 1995. Oxfordova ilustrirana enciklopedija nežive narave. Ljubljana: DZS.
- Pogačnik, A. ur., 2010. Geografski atlas Evrope. Ljubljana: DZS.
- Population by nationality and sex (quarterly figures). Destatis, 2020. URL: <https://www.destatis.de/EN/Themes/Society-Environment/Population/Current-Population/Tables/liste-current->

population.html?jsessionid=9204496FA20C6C9562D7218AA0DD68AA.live732 (ogled dne: 25. 5. 2021).

Population Density. WorldPop, 22. 6. 2020. URL: <https://www.worldpop.org/geodata/summary?id=41389> (ogled dne: 19. 5. 2021).

Population on 1 January. Eurostat, 27. 4. 2021. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00001/default/table?lang=en> (ogled dne: 25. 5. 2021).

Present and future Köppen-Geiger climate classification maps at 1-km resolution. figshare, 16. 7. 2018. URL: [https://figshare.com/articles/dataset/Present and future Köppen-Geiger climate classification maps at 1-km resolution/6396959/2](https://figshare.com/articles/dataset/Present_and_future_Koppen-Geiger_climate_classification_maps_at_1-km_resolution/6396959/2) (ogled dne: 20. 5. 2021).

Temperate oceanic climate. Mindat.org, 2006. URL: <https://www.mindat.org/climate-Cfb.html> (ogled dne: 20. 5. 2021).

Urbanization in Germany 2021. Statista: O'Neill, A., 2021. URL: <https://www.statista.com/statistics/455825/urbanization-in-germany/> (ogled dne: 25. 5. 2021).

Vovk Korže, A., 2016. Metodologija raziskovanja prsti v geografiji. Maribor: GEAart.

Warm-summer humid continental climate. Mindat.org, 2006. URL: <https://www.mindat.org/climate-Dfb.html> (ogled dne: 20. 5. 2021).

WISE Large rivers and large lakes. European Environment Agency, 2012. URL: <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/wise-large-rivers-and-large-lakes> (ogled dne: 22.5. 2021).

World Geologic Maps. U.S. Geological Survey, 2003. URL: <https://certmapper.cr.usgs.gov/data/apps/world-maps/> (ogled dne: 20. 5. 2021).

Zugspitze. Hribi.net, 2022. URL: <https://www.hribi.net/gora/zugspitze/59/2252> (ogled dne: 28. 5. 2021).

Viri Slik

Nemčija. Wikipedia, 2022. URL: [https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/a/af/EU-Germany %28orthographic projection%29.svg/800px-EU-Germany %28orthographic projection%29.svg.png](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/a/af/EU-Germany_%28orthographic_projection%29.svg/800px-EU-Germany_%28orthographic_projection%29.svg.png) (ogled dne: 5. 9. 2022).

Geomorfologija Nemčije. Medmrežje 1: Land Resource Management Unit, 2007. URL: https://esdac.jrc.ec.europa.eu/tmp_dataset_access_req_44717 (ogled dne: 28. 3. 2021).

Klimatogeografija Nemčije. Medmrežje 3: figshare, 16. 7. 2018. URL: [https://figshare.com/articles/dataset/Present and future Köppen-Geiger climate classification maps at 1-km resolution/6396959/2](https://figshare.com/articles/dataset/Present_and_future_Koppen-Geiger_climate_classification_maps_at_1-km_resolution/6396959/2) (ogled dne: 20. 5. 2021).

Hidrogeografija Nemčije. Medmrežje 6: European Environment Agency, 2012. URL: <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/wise-large-rivers-and-large-lakes> (ogled dne: 22.5. 2021).

Geografija prsti. Medmrežje 7: European Soil Data, 2012. URL: https://esdac.jrc.ec.europa.eu/tmp_dataset_access_req_44717 (ogled dne: 28. 3. 2021).

Gostota poselitve prebivalstva Nemčije. Medmrežje: WorldPop, 22. 6. 2020. URL: <https://www.worldpop.org/geodata/summary?id=41389> (ogled dne: 19. 5. 2020).

Ekonomska geografija. Medmrežje: Eurostat, 19. 5. 2021. URL: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_10r_3gdp&lang=en (ogled dne: 21. 5. 2021).

Nemška mesta z več kot 500.000 prebivalci. Kovač, M. ur., 2010. Atlas sveta: za osnovne in srednje šole. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Nemška mesta z več kot 500.000 prebivalci. Medmrežje: OpenStreetMap, 2021. URL: <https://www.openstreetmap.org/#map=6/50.205/15.337> (ogled dne: 18. 5. 2021).

REVIJA GEOUM JE NASTALA V SODELOVANJU S/Z:

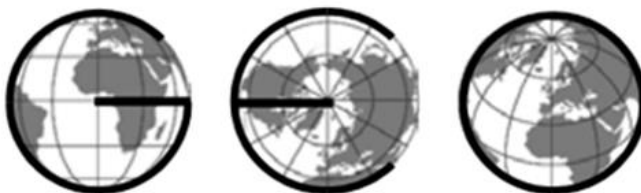

Univerza v Mariboru

Filozofska fakulteta
Študentski svet

in

UNIVERZA V MARIBORU • FILOZOFSKA FAKULTETA

ODDELEK ZA GEOGRAFIJO

2591-2429